

1768
VINERI 12 OCTOMBRIE 2001 • ANUL LI NR. 41

FONDATAȚI 1951
FOAIA
40 ANI
românească
SĂPTĂMÎNAL AL ROMÂNILOR DIN UNGARIA

Mai bogăți prin „tezaur românesc”

Românii din Ungaria la Festivalul Enescu

Rolul tradițiilor

CALENDAR ORTODOX

- 15 octombrie, luni – Sf. Sfințit Mc. Luchian; Cuv. Eftimie cel Nou.
16 octombrie, marți – Sf. Mc. Longhin Sutașul; Cuv. Mal.
17 octombrie, miercuri – Sf. Prooroc Oseea; Cuv. Mc. Andrei Criteanul.
18 octombrie, joi – † Sf. Apostol și Evanghelist Luca; Sf. Mc. Iulian și Martin.
19 octombrie, vineri – Sf. Prooroc Ioil; Sf. Mc. Uar, Felix și Sadot.
20 octombrie, sâmbătă – Sf. Mari Mc. Artemie, Duxul și Matroana; Cuv. Gherasim cel Nou.
21 octombrie, duminică – Cuv. Ilarion cel Mare; † Cuv. Mărt. Visarion, Sofronie și Mc. Oprea; Sf. Preoți Mărt. Ioan din Galeș și Moise Măcinic din Sibiel. Duminica a 23-a după Rusalii (Vindecarea demonizatului din ținutul Gherghese-nilor).

AGENDĂ

15 octombrie

– Ziua mondială a femeii din mediul rural. În urma celei de-a patra Conferințe Internaționale a Femeilor, desfășurată la Beijing în 1995, s-a propus să fie consacrată o zi a anului, femeilor din mediul rural, pentru a pune în evidență contribuția lor la dezvoltarea satelor.

1451 – este ucis, la Reușeni, *Bogdan al II-lea*, domn al Moldovei între anii 1449-1451, tatăl lui Ștefan cel Mare.

1844 – s-a născut filosoful german *Friedrich Nietzsche*.

1893 – s-a născut *Carol al II-lea*, Rege al României între anii 1930-1940.

16 octombrie

1978 – cardinalul *Karol Wojtyła* a devenit *Papa Ioan Paul al II-lea*.

17 octombrie

1849 – a murit de tuberculoză, la Paris, *Frederic Chopin*, compozitor romantic polonez.

1915 – s-a născut *Arthur Miller*, dramaturg american.

18 octombrie

1883 – semnarea, la Viena, a Tratatului de alianță româno-austro-ungar.

1907 – s-a născut, la Brăila, prozatorul și dramaturgul *Mihail Sebastian*.

19 octombrie

1873 – au fost formulate *primele reguli de joc ale fotbalului american*, la o întâlnire în New York a delegațiilor universităților Columbia, Princeton, Rutgers și Yale.

1926 – a murit medicul și bacteriologul *Victor Babeș*, vicepreședinte al Academiei Române.

20 octombrie

1895 – a murit lingvistul și filologul *Alexandru Rosetti*.

21 octombrie

1833 – s-a născut *Alfred Nobel*, chimist, fondatorul Premiului Nobel, inventatorul dinamitei.

1891 – s-a născut criticul literar *Perpessicius* (Dumitru St. Panaitescu).

1912 – s-a născut *Georg Solti*, dirijor britanic de origine maghiară.

1923 – *primul planetariu* a fost deschis la un muzeu din München.

1940 – s-a născut renumitul fotbalist brazilian, *Pelé*.

Foaia românească respectă ortografia română veche, dar în cazul contribuțiilor sosite din partea colaboratorilor, păstrează scrierea folosită de autor.

Pe copertă: „Cînd cîtană m-o luat...”

(Fotografie de Rita Ruja)

Vasile Dâncu despre românii din Ungaria

Guvernul României are programe coerente de sprijinire a românilor din afara granițelor.

Ministrul Informațiilor Publice, Vasile Dâncu, a declarat miercuri, la 3 octombrie, la Cluj, că în prezent se lucrează sau sînt puse în practică o serie de programe destinate românilor din afara granițelor. Este vorba de programe de sprijinire a școlii, bisericii, culturii și mai ales mass-media – a afirmat ministrul. Ministrul a mai declarat că,

deși aceste programe nu beneficiază de un buget prea mare, se fac demersuri pentru realizarea de cofinanțări. Ministrul Informațiilor Publice a subliniat faptul că în ultima vreme s-a muncit și la reconstrucția relațiilor cu românii de peste granițe.

Întrebat fiind care sînt în acest domeniu relațiile cu Ungaria, Vasile Dâncu a menționat că se poartă discuții în mod permanent cu reprezentanții guvernului Ungariei. El a

spus că se lucrează deja la un proiect de absolută reciprocitate și că s-au făcut pași importanți în sprijinirea minorității române din Ungaria. Vasile Dâncu s-a arătat însă dezamăgit de faptul că minoritatea românească nu este una militantă, ci una foarte pașnică. El a arătat, spre exemplu, că românii din Ungaria au fost supuși în perioada anterioară unor presiuni și acum se organizează destul de greu.

I. K.

Întîlnirea primarilor la Chitighaz

Adunarea generală a județului Bichiș organizează „Întîlnirea primarilor din localitățile limitrofe” la Chitighaz, vineri, la 12 octombrie. La acest eveniment sînt invitați din Ungaria: *Alexandru Finna*, președintele Autogovernării Românești din Chitighaz, *Gheorghe Gulyás*, primarul comunei, *Domokos László*, președintele Adunării generale județene, *Traian Cresta*, președintele Autogovernării pe Țară a Românilor din Ungaria, iar din România va participa o delegație din jude-

țul Arad. Întîlnirea va începe la ora 9.00, cuprinzînd diferite programe pe întreaga zi, precum: informări despre instituțiile comunei, condițiile de funcționare și realizarea învățămîntului în localitatea Chitighaz, în județul Bichiș și în județul Arad. Participanții, printre altele, vor vizita grădinița și școala românească, casa-muzeu, căminul cultural, biserica ortodoxă și cea baptistă și, nu în ultimul rînd, sediul Autogovernării minoritare române din Chitighaz.

R. R.

„Avangarda românească” la Budapesta

Centrul Cultural al României vă invită luni, 15 octombrie 2001, la ora 18.00, la deschiderea expoziției „Avangarda românească”, aparținînd Institutului pentru Cercetarea Avangardei Românești și Europene de la București. Realizator: Nicolae Țone, concepție grafică: Valeriu Giodăc.

Expoziția este alcătuită din 34 de panouri (planșe) cu dimensiunea de 100 cm x 200 cm, cuprinzînd peste 300 de documente (fotografii, desene, picturi, manuscrise, coperte de cărți și reviste, acte de studii, acte civile) lega-

te de constituirea, dezvoltarea și prezența avangardei românești în context european.

Expoziția îi prezintă pe Brîncuși, Urmuz, Ion Vinea, Tristan Tzara, Marcel Iancu, Victor Brauner, M. H. Maxy, J. Perahim, Ilarie Voronca, Geo Bogza, Sașa Pană, Jacques G. Costin, Stephan Roll, Brunea-Fox, Gellu Naum, Gherasim Luca, Paul Păun, D. Trost.

În completarea expoziției va fi amenajat și un stand de carte, editată de Institutul pentru Cercetarea Avangardei Românești și Europene și de Editura Vinea.

Hramul bisericii

Biserica Ortodoxă Română din Orașul Mic Românesc din Giula sărbătorește duminică, la 14 octombrie hramul Sfintei Parascheva. Sfînta Slujbă religioasă va fi săvîrșită de la ora 10.00, de către Prea Sfinția Sa Sofronie, Episcopul Giulei, înconjurat de un sobor de preoți.

**Noua adresă
Internet a
Foi românești:**
www.foaia.hu

Vecherd
în text
și imagini

Un pliant și o vedere, un text în două limbi și cîteva adrese utile: iată ce s-a realizat în ultimul timp în micul sat bihorean. Textul face un scurt istoric al localității, iar o hartă indică așezarea localității, pentru ca toți călătorii dornici să cunoască satul, să-l și afle ușor.

Recital Enescu și Bartók la Centrul Cultural al României din Budapesta

De Ziua Mondială a Muzicii, la 1 octombrie, Centrul Cultural al României a organizat un recital susținut de Șerban Lupu (SUA) – vioară și Ilinca Dumitrescu – pian. Lucrările interpretate au fost: George Enescu – Suita „Impresii din copilărie” pentru vioară și pian, op. 28 și „Sonata nr.3 pentru pian și vioară în la minor op.25, „în caracter popular românesc” și Bartók Béla – Sonata nr. 2 pentru vioară și pian.

Nume de referință în interpretarea muzicii enesciene, Șerban Lupu i-a avut profesori de măiestrie, printre alții, pe Yehudi Menuhin, Henryk Szering și Nathan Milstein, precum și pe Norbert Brainin la Amadeus String Quartet. Din 1976, când a plecat în SUA, concertează sub bagheta unor importanți dirijori precum Mendi Rodan, Sir Charles Grove, Harry Bleach. A realizat numeroase înregistrări cu lucrări de Zsaze, Bartók, Enescu, Wieniawski, Stravinsky, pentru case de discuri și pentru BBC. A colaborat cu importanți compozitori contemporani precum Theodor Grigoriu, Gheorghe Costinescu, Dinu Ghezzo, care i-au dedicat lucrări. În colaborare cu compozitorul Cornel Țăranu a încheiat și rescris „Caprice Roumain” pentru vioară și orchestră de George Enescu.

Ilinca Dumitrescu, nume de prestigiu al artei interpretative românești, personalitate artistică de

anvergură internațională, a absolvit cu distincția maximă „Diplomă de merit” Conservatorul de Stat „P. I. Ceaikovski” din Moscova. Din 1980 este solistă concertistă de stat, iar din 1994 și directoare a Muzeului Național „George Enescu” din București. A obținut numeroase premii, printre care Premiul Criticii Muzicale Române, „Huesped Ilustre de la cultura boliviana”, Premiul Uniunii Interpretilor, Coregrafilor și Criticilor Muzicali din România și Premiul Academiei Române.

Auditoriul a fost impresionat de virtuozitatea interpretilor, ne-am regăsit în pădurile României, am simțit pîrîul din fundul grădinii, am auzit cîrîpîtul păsărilor, furtuna în noapte și vîntul vîjiind în horn, cîntecul de leagăn și am simțit răsăritul soarelui peste cîmpii.

Șerban Lupu, care pentru prima dată se află în Budapesta, a fost plăcut impresionat de arhitectura orașului și de amabilitatea locuitorilor. Persoană modestă și amabilă, povestește că, atunci cînd era departe de țară și nu știa dacă va putea să se reîntoarcă vreodată, exersa din Enescu și Bartók și astfel a încheiat și rescris „Caprice Roumain” pentru vioară și orchestră de George Enescu, împreună cu compozitorul Cornel Țăranu.

La încheierea recitalului, cei doi maeștri au fost aplaudați minute în șir de publicul încîntat și recunoscător.

Mihai Cozma
Budapesta

Rolul tradițiilor

Din invitația primită pentru Ziua Culturală a Românilor din Ungaria, ținută la 29 septembrie, la Aletea, am aflat că Ziua se va încheia printr-un tradițional „joc”, care urma să înceapă după-masă. Așadar, după masa de prînz, la ora 14.00, m-am întors la Casa de Cultură, împreună cu un grup al elevilor din Bătania. Acolo ne-a așteptat doar femeia de serviciu, care era destul de nerăbdătoare. Ea ne-a zis ca elevii din Bătania să-și ia de acolo cît mai repede bagajele, ca să poată încuia Casa de Cultură.

– Ce zici de una ca asta? – I-am întrebat pe Tiberiu Boca, președintele Comisiei culturale a ATRU.

– Faza este foarte penibilă pentru mine. După înființarea Autogovernării pe Țară s-a inițiat din nou organizarea Zilei Culturale, după care s-a creat și posibilitatea unui joc. Firește, acest „joc” nu e obligatoriu, e doar o posibilitate. Văzînd experiențele ultimilor ani, oamenii nu prea stăteau la petrecerea de după manifestare, ei mai mult se grăbeau acasă. La ultima ședință a Comisiei culturale am și vorbit despre acest lucru. Atunci am hotărît să nu mai insistăm pentru acest joc. Exact așa am procedat și anul trecut, cînd Ziua Culturală a avut loc la Giula. În ciuda acestora, din greșală, pe invitație tot a rămas jocul, care într-adevăr a derutat lumea. Sincer îmi pare rău pentru acest lucru.

Așadar, profesoarele, care și-au strîns copiii și i-au antrenat să participe la joc, în loc să plece cu autobuzul de ora 13.30, au fost atît de „naive” că au rămas, dînd crezare invitației. Așa s-a făcut că s-au reîntors la casa de cultură.

– Dacă ați presupus că n-o să iasă nimic din jocul acesta, atunci, de ce a fost publicat în invitație?

– Nu știu, dar îmi cer scuze de la profesoarele și copiii din Bătania.

– De altfel, crezi că Ziua Culturală și-a îndeplinit rolul?

– Este foarte greu să răspund categoric la această întrebare, deoarece problema este destul de comple-

xă. În mod normal, Ziua Culturală ar trebui să fie un pretext de a prezenta cele mai noi realizări ale forma-

țiilor noastre, care însă lucrează în condiții destul de vitrege. Pentru a-ți înnoi repertoriul ai nevoie de multă atenție, de specialiști, cu un cuvînt, de mulți bani. N-o spun pentru prima oară că, din păcate, atenția și sursele care stau la dispoziția comunității noastre nu se îndreaptă spre dezvoltarea acestui domeniu, zic eu foarte important. Cînd am devenit președinte al Comisiei culturale, am propus ca, folosindu-ne de această Zi, să ne îndreptăm atenția și spre alte forme de manifestare ale valorilor românești din Ungaria. Mă refer aici, în primul rînd, la cîntecul popular, care este tot atît de expresiv și valoros ca și dansurile noastre. Cîntatul a fost cam abandonat în ultimele decenii. Activității noastre s-au obișnuit însă cu Zilele Culturale de pînă acum, încît mulți au considerat că nu este bine să schimbăm. Deși, vreau să subliniez, că nu am vrut să lucrăm în dauna nimănui. Am crezut pur și simplu să facem un „lobby” pentru cîntecul

popular românesc, care este accesibil mai multor oameni. Cred că prin cîntec te poți manifesta ușor ca român la acele ocazii unde se mai antrenează sentimentele noastre românești.

– Vrem nu vrem, trebuie să constatăm că din an în an publicul este tot mai redus. Unde a pierit, după părerea ta, interesul publicului față de aceste întâlniri culturale?

– Pe de-o parte, atragerea publicului este problema organizatorilor. Dar nu este indiferent nici faptul unde se ține Ziua Culturală. Lumea bichișeană s-a cam obișnuit cu aceste spectacole. Am rămas uimit însă de interesul pe care l-au manifestat cei din Jaca, atunci cînd au găzduit Echipa „Gheorghe Nistor” din Micherechi. Sînt convins că la Apatu sau la Săcal ar fi fost un public mult mai numeros. Acolo oamenii sînt mai atrași, mai curioși să vadă cîte-un program folcloric românesc. Dar dacă viața a făcut ca Ziua Culturală să se țină în acest an la Aletea, ar fi fost și acolo soluții. Este clar, deci, că trebuie să fim atenți nu numai la aspectul spectacolului, ci și la aspectul publicului. Am propus ca oamenii doritori să vadă asemenea programe să fie aduși cu autobuze speciale, de ex. din Micherechi, Chitighaz sau din Apatu și Săcal. Probabil că din motive financiare aceste autobuze n-au sosit. Îmi pare rău de acest lucru, deoarece în lipsa publicului, s-au simțit cam ciudat atît participanții, cît și organizatorii.

I. Cozma

Prelegere despre Vlad Țepeș la Seghedin

Catedra de Limbă și Literatură Română a Universității din Seghedin și Cercul Revistei „Conviețuirea” invită pe toți cei interesați la o nouă prelegere din seria „Intersecții în cultura românească”. La această întîlnire este invitată Dr. Otilia Hedeșan, conferențiar de la Catedra de Literatură Română și Compara-

ta a Facultății de Litere de la Universitatea de Vest din Timișoara. Tema noii prelegeri este „Mitologia românească în actualitate”. Programul cultural se va desfășura la 18 octombrie a.c., cu începere de la ora 17.00, la Catedra de Limbă și Literatură Română din Seghedin, str. Hattyas, nr. 10.

R. R.

Rugămintea redacției

Dragi cititori,

în numărul 36 al Foii românești v-am alăturat un chestionar prin completarea căruia am vrea să aflăm părerea Dvs. despre revista pe care o țineți în mînă. Vă rugăm să ne retrimiteți aceste foi la redacție pînă la data de 31 octombrie 2001, pentru a putea fi analizate. Rezultatul va fi prezentat și cititorilor Foii. Această apreciere va fi mai autentică dacă ne răspund la întrebări cît mai mulți!

Vă reamintim adresa noastră: Giula, str. Gh. Doja nr. 8. cod: 5700.

Cu mulțumiri anticipate: redacția Foii românești

În atenția organizațiilor civile

Concurs pentru anul 2002

Acele organizații civile ale minorităților care vor să primească subvenție financiară pe anul 2002 de la Parlamentul din Budapesta, vor trebui să înainteze dosarul de concurs încă din această toamnă. Comisia Parlamentară pentru Drepturile Omului, Minorități și Culte a publicat deja concursul pe anul ce vine. Fondul disponibil pentru 2002 este de 110 milioane de forinți. În anul 2001 s-au împărțit 105 milioane de forinți între 210 de organizații ale minorităților. Redăm mai jos tabelul subvențiilor obținute de asociațiile românești de la Parlamentul Ungariei în ultimii doi ani.

Numele organizației	2000/Ft	2001/Ft
Asociația românilor din Apateu	200 000	200 000
Asociația românilor din Bătania	0	200 000
Uniunea românilor din Bichișciaba	0	200 000
Societatea culturală a românilor, Budapesta	400 000	0
Asociația română din Budapesta	0	300 000
Asociația culturală a românilor, Chitighaz	300 000	200 000
Asociația culturală română, Leta Mare	0	200 000
Uniunea Culturală a Românilor din Ungaria	3 300 000	3 000 000

Aruncând o privire asupra cifrelor din tabel vom putea constata că subvenționarea organizațiilor civile se schimbă foarte mult de la un an la altul. În 2000, când Parlamentul a distribuit 95 de milioane de forinți celor 8 organizații românești le-au fost asigurați 7,2 milioane de forinți. În anul 2001 Parlamentul a subvenționat din fondul de 105 milioane de forinți deja 12 asociații românești, dar numai cu 5,4 milioane de forinți.

Numele organizației	2000/Ft	2001/Ft
Comunitatea cercetătorilor și creatorilor români din Ungaria	1 200 000	300 000
Asociația românilor din Micherechi	1 000 000	200 000
Asociația pentru Micherechi	0	200 000
Asociația românilor din Otlaca Pustă	400 000	0
Comunitatea română din Pocei	0	200 000
Asociația Culturală a Românilor din Seghedin	400 000	0

Pentru subvențiile anului 2002 pot concura numai acele asociații care au fost constituite înainte de 31 decembrie 1999. Termenul prezentării dosarului de concurs este 15 noiembrie 2001. Concursul poate fi înaintat prin completarea unui formular special. Informații suplimentare aflați la telefonul (1) 441-5032, precum pe Internet: www.etonet.hu. Apelul concursului, precum formularul necesar poate fi obținut și de la redacția noastră.

-frățean-

Așa-i la alții

Autogovernarea pe Țară a Slovacilor din Ungaria a declarat ziua de 4 octombrie Ziua Jurnaliștilor Slovaci din Ungaria, deoarece în această zi, în anul 1957, a apărut primul număr al săptămânalului slovac Ludove noviny. Cu această ocazie, în ziua de 4 octombrie 2001, Autogovernarea Slovacă a organizat o întâlnire a jurnaliștilor slovaci din Ungaria. - iova -

Neînțelegeri în conducerea din Chitighaz

În cadrul ședinței extraordinare, ținută miercură trecută, la 4 octombrie, corpul deputaților din Chitighaz a decis să se desființeze. Din această decizie rezultă că într-un interval de 75 de zile trebuie ținută o alegere interimară. În spatele hotărârii majorității deputaților stă faptul că nu au mai văzut nici o posibilitate de colaborare cu primarul.

– Consider că această hotărâre a fost un complot împotriva mea – ne-a declarat Gheorghe Gulyás, primarul din Chitighaz, care a mai adăugat: În ceea ce privește persoana mea, decizia are un caracter de puci, iar în privința satului este un adevărat „atentat” care, financiar, o să coste foarte mult localitatea noastră.

Odată cu desființarea corpului deputaților a încetat și mandatul primarului.

– Ce se poate face în această situație delicată? În-depliniți și în continuare sarcinile unui primar?

– În privința mea, actuala decizie s-a explicat cum că – contrar prevederilor legii – am și o întreprindere privată. Ceea

ce, de fapt, este adevărat. Dar acest lucru era cunoscut și pînă acum de corpul deputaților. Mai ales că eu, în acea vreme cînd a avut loc ședința de constituire, am făcut public acest lucru. Pe de altă parte, într-o localitate mică nu se poate ascunde nimic, mai ales cînd e vorba de un primar... Toată lumea știa de Tüzép, deși eu nu m-am ocupat nici o clipă cu firma respectivă. Nici măcar nu mergeam acolo. Timp de trei ani din situația asta nici nu s-a făcut vreo problemă. Iar acum mi se spune că situația este incompatibilă. În această materie, legea spune că de la constatarea faptului în discuție, într-un termen de 30 de zile, situația se poate sista în două feluri: ori îmi dau demi-

sia din funcția de primar, ori renunț la întreprindere. Acest termen expiră la 13 octombrie, așa că mai am timp. – declară Gheorghe Gulyás.

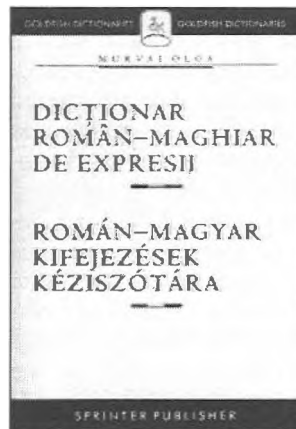
Încă în vara acestui an, la Chitighaz s-a constituit o comisie ad-hoc, cu menirea de a controla repartizarea corectă a surselor financiare. Despre noua situație l-am întrebat și pe Gheorghe Ardelean, președintele comisiei.

– Am găsit unele neclarități în ce privește, de pildă, suma de 65 de milioane de forinți, alocată pentru renovarea clădirilor afectate de apa de infiltrație. În această privință, ne-am adresat procuraturii... În ce privește incompatibilitatea funcției de primar cu proprietatea unei firme, legea pretinde că situația trebuie soluționată într-un termen de 30 de zile de la numirea în funcția de primar. – ne-a explicat Gheorghe Ardelean.

Adam Bauer

O publicație utilă

În șirul dicționarilor și lexicoanelor din seria Goldfish Dictionaries a apărut recent o utilă culegere bilingvă de expresii uzuale, întocmită de Murvai Olga. Așa cum se precizează în prefață, dicționarul are un caracter selectiv: „au fost incluse expresii și locuțiuni de largă circulație, dar și unitățile frazeologice care, datorită transferului dintr-o limbă într-alta, pot crea în uz o anumită dificultate.” Și mai departe: „Nu ne-am propus

să găsim un singur echivalent maghiar pentru fiecare expresie românească în parte, ci mai multe, oferind astfel posibilitatea celui care consultă dicționarul, ca, în funcție de necesitățile contextuale, să aleagă varianta cea mai potrivită.”

Dincolo de anumite lacune și erori, cele două volume sînt deosebit de utile mai cu seamă dacă ținem cont de marile lacune în domeniul dicționarilor româno-maghiare.

Carte românească arestată de vameșii ucraineni la Cernăuți

4000 de volume de carte românească de literatură, artistică, istorică, dicționare sînt reținute de vama ucraineană la intrarea în regiunea Cernăuți, după ce ele au fost donate de oameni cu suflet din România, cărora le mulțumim.

Vameșii și celelalte autorități ale regiunii Cernăuți le țin sigilate și n-au nici gînd să le ducă unde este nevoie: la școli, la profesori și elevi care așteaptă darul. Mai mult, i-au și intimidat pe toți bibliotecarii români, începînd cu bibliotecara de la Herța, care ar fi fost primitorul principal, ca să dea de înțeles că trebuie numai decît să stea cumiști și să nu mai aducă din România cărți.

Așa, oamenii care s-au

învrednicit vād că au alertat cîteva luni degeaba, autoritățile fiind neînduplecate pînă verifică, adică cenzurează, ceea ce peste frontieră, după tratatele și convențiile internaționale, este liber să circule. Libera circulație a informației rămîne numai scrisă pe hîrtie, în Constituție, în Convenția europeană a drepturilor omului, Euroregiunea „Prutului de Sus”.

Au fost sesizate autoritățile de la Kiev prin in-

termediul deputaților și Alianței Românilor (ACDR), precum și Comisia mixtă România-Ucraina, înființată după Tratatul de prietenie dintre România și Ucraina în 1997, dar un răspuns precis că va întîrzia și vor mai trece luni de așteptare dacă cine trebuie nu va auzi. Vizita delegației din România a Domnului Ministru de Externe Mircea Geoană ar fi fost un prilej de rezolvare a încurcăturii penibile, dar acum s-a produs amînarea.

Vă rugăm să ne Dumneavoastră să ne ajutați cumva!

Ion Crețu, medic, Cernăuți, deputat raional

Aniversări în cultura română

Profesorul Nicolae Constantinescu

Acei intelectuali români din Ungaria care și-au absolvit studiile la Facultatea de Litere a Universității din București, au participat negreșit la prelegerile, seminariile, cursurile opționale ale Domnului Profesor dr. Nicolae Constantinescu. Șef al Catedrei de Etnologie și Folclor de la Facultatea de Litere din București, discipol al regretatului etnolog român Mihai Pop, profesorul bucureștean are o activitate științifică și pedagogică însemnată. Doctor în științe filologice (cu teza *Rima în poezia populară românească*), desăvârșindu-și studiile de specialitate la Portland (SUA), Profesorul este membru al Societății Americane de Folclor, al Societății Internaționale de Studierea Narațiunilor Populare, al Societății de Antropologie Culturală din România. Dintre volumele și studiile de referință pe care le-a publicat de-a lungul carierei sale amintim numai câteva. În *Lectura textului folcloric (1986)* demonstrează că poezia populară, în opoziție cu textul literar, are un sistem cultural propriu, sincronic, fiind o sumă a mai multor limbaje. Tocmai din acest unghi, creația folclorică necesită competențe complexe de lectură, capabile să analizeze și să descifreze codurile plurisemantice. Lucrarea *Relații de ru-*

denie în societățile tradiționale. Reflexe în folclor, (1987) distinsă cu Premiul S. Fl. Marian, al Academiei Române, marchează reluarea dintr-o perspectivă modernă a studiilor de antropologie în România. Indispensabilă și pentru aceia care se ocupă cu cercetarea aspectelor tradiționale ale grupului nostru minoritar, fiind aproape singura care abordează sistemul înruderii la români, cartea deschide perspective fundamentale asupra „modului în care relațiile de rudenie au fost reținute și transfigurate artistic în principalele categorii ale liricii orale”. Lucrarea este reluată, cu completări, într-o nouă ediție: *Etnologia și folclorul relațiilor de rudenie* (București, Univers, 2000).

Dintre lucrările publicate în străinătate, o menționăm pe cea cu titlul *Romanian Traditional Culture, An Introduction*, apărută în 1996 la Universitatea Turku, în Finlanda, unde Profesorul Nicolae Constantinescu și-a desfășurat pentru un timp activitatea.

Însă domeniul pe care universitarul bucureștean îl abordează prin contribuții oportune și sincronizante este cel al cercetării narațiunilor populare. Articolele cu această temă, pe care le semnează în publicații de prestigiu, deschid căi de evaluare a narațiunilor con-

temporane, având în vedere logica și mecanismul de simboluri ale sistemului narativ tradițional. Profesoara Otilia Hedeșan, de la Universitatea de Vest din Timișoara, observa că în această direcție, Nicolae Constantinescu a creat discipoli, poate chiar o școală – și, de fapt, ce altceva ar putea încununa meritele unui profesor adevărat? Studenții și doctoranzii care s-au aplecat spre studiul structurilor narrative folclorice la sugestia Profesorului, nu sînt numai cei din capitala României, ci și din alte centre universitare, precum și români din diaspora, ori străini interesați de cultura românească.

Profesorul Nicolae Constantinescu urmărește cu interes evoluția fenomenului cultural românesc din Ungaria, cunoaște publicațiile și munca de colecționare de aici și în discuțiile noastre a oferit deseori sugestii și rezolvări ale problemelor de specialitate, ridicate de cercetările grupului minoritar.

La aniversarea vârstei de 60 de ani, de aici, de la periferia vestică a românității, e un miracol că avem ocazia să-i urăm Profesorului Nicolae Constantinescu, (încă) în limba strămoșească, ani mulți și rodnici, din partea foștilor și – sperăm – viitorilor studenți!

M. D.

Un ecou trist la o „ars poetica” simplă

Să știți, nu e ușor să te reții, dacă ai vrea să rămii cât mai mult în spatele întâmplărilor dure. De multe ori m-am gândit că totuși ar trebui să reacționez și eu – în funcție de președinte al celei mai mari organizații civile românești din Ungaria sau numai ca un român cu simț bun – la disputele de pe paginile Foii, dezbătute în contra sau în interesul comunității.

Săptămîna trecută însă „s-a spart gheața”. Domnul Gheorghe Gros și-a făcut o autopublicitate în Foaia Românească, în acel organ de presă despre care el nu pierde niciodată ocazia să accentueze că este răutăcios, critic și exclusivist, că numai acele persoane publice în ziar care sînt împotriva sistemului autogovernamental, mai bine zis în contra prezidiului AȚRU.

Lată, acum a avut posibilitatea să-și prezinte părerea și domnul Gros în interviul acordat lui Szilasi Mihály. (Fără să critic directoarea săptămînalului, nu știu din ce motiv a considerat demn de publicare acest material, cu ce motiv l-a comandat sau dacă nu l-a comandat, cu ce scop a ajuns pe paginile Foii? Numai pentru că Gheorghe Gros este membru în Consiliul editorial?)

Domnul Gros și-a axat tema pe „analiza” programelor culturale ale asociațiilor culturale civile românești din Ungaria, (auto)punînd întrebările într-un mod strategic, să le poată critica cât mai tare.

În primul rînd, încearcă să-și ceară scuze într-un mod cinic pentru faptul că ei (adică conducătorii AȚRU) nu cunosc limba literară română, astfel ei „nu vor să scrie opere artistice”. Fără să fie comentat, tot în săptămîna trecută, ne-a dovedit și un alt vicepreședinte al AȚRU – în emisiunea Ecranul nostru – cum știe el românește. Bănuiesc că nici el nu vrea să scrie opere artistice. În orice caz, după cum se declară domnul Gros, ei încă n-au avut probleme în dialogurile lor cu partenerii din România.

Eu, care declar că trebuie să învăț încă foarte mult limba română, de multe ori am simțit nevoia să cunosc limba mai profund, la un nivel mai înalt, tocmai ca să pot fi capabil de orice dialog cu partenerii noștri din

România. Vă confirm că niciodată nu e voie să fii mulțumit în ce privește cunoașterea unei limbi. Deci nu cred că ar trebui să fim mîndri de neajunsurile noastre în cunoașterea limbii literare, mai ales dacă stăm în fruntea comunității. Domnul Gheorghe Gros primește salariu pentru a ne reprezenta. El nu are dreptul să nu cunoască bine limba română, inclusiv și cea literară.

Apoi, ars poetica dînsului continuă cu dezbateră afinității sale la tot ce înseamnă cultură românească. Aici se referă și la ceilalți conducători de vîrf ai AȚRU, cînd scrie că nu au posibilitatea să participe la toate programele cu caracter „l'art pour l'art”. Poate se referă la întîlnirea cu academicianul Augustin Buzura, cu renumitul istoric Ioan Aurel Pop, cu ambasadorul-scriitor Simion Pop, cu poeta Ana Blandiana, cu cosmonautul Dumitru Prunariu, cu legenda sportului românesc Helmut Duckadam sau cu mai multe alte personalități ale vieții culturale a românilor din Ungaria, cu artiști români din Ungaria, etc. Ca un activist voluntar, ca un simplu intelectual român din Ungaria, vă doresc numai un singur lucru: să ajungeți vreodată la un asemenea nivel intelectual, la care veți înțelege ce înseamnă pentru sufletul nostru să te întîlnești și să stai de vorbă cu un om de cultură de înaltă ținută morală și spirituală, care pe lîngă faptul că este român, reprezintă și o adevărată valoare universală, creează o atmosferă atrăgătoare și în acest mediu poți fi mîndru de faptul că ești român. (Bineînțeles, toate acestea nu se pot învăța la ședințele AȚRU, unde cînd vorbești românește de obicei îți se spune: ne româncodj!)

Ca încheiere numai atît: fiți liniștit, și pe mai departe veți fi criticat în cazul că aveți curajul să vă declarați într-asa fel contra culturii românești, contra acelora care lucrează voluntar, care își sacrifică timpul liber și energia pentru cauza culturii românești din Ungaria.

P.S.: În caz că în eventualul răspuns al Dvs. vă veți referi la această scriere, vă anunț dinainte: articolul l-am scris eu, subsemnatul.

Dr. Ioan Ciotea, chirurg,
președinte UCRU

La mulți ani!

Petru Cîmpian, redactorul șef al emisiunilor în limba română a Radiodifuziunii Maghiare și-a sărbătorit ziua de naștere la 8 octombrie, împlinind 53 de ani. Sperăm că o să ne facă încă multe emisiuni atrăgătoare și ne va găti încă mulți mulți ani specialitatea lui „mămăliguța a la Cîmpian”.

Președintele Autogovernării pe Țară, Traian Cresta, și-a 54 de ani de la naștere miercuri, la 10 octombrie. Debutul din acest an al micuțului Traian să-i ofere încă multe bucurii viitoare la serbările românești. Îi dorim multe satisfacții în activitatea depusă pentru prosperarea Bătaniei și a întregii comunități românești din Ungaria.

Cercetătoarea și lingvистa Ana Borbély s-a născut cu o zi mai tîrziu, la 11 octombrie. Specialista Institutului de Lingvistică a Academiei Maghiare de Știință și membră a Institutului de Cercetări al

Românilor din Ungaria a adus o contribuție însemnată la cercetarea și cunoașterea specificului dialectal al limbii vorbite de românii din Ungaria. Îi urăm sănătate și încă multe succese în activitatea profesională!

Ștefan Frățean, referentul român la Oficiul pentru Minorități, membru al prezidiului Uniunii Culturale a Românilor din Ungaria, s-a născut tot la 11 octombrie, cu 47 de ani în urmă. Îi dorim sănătate și perseverență în strădaniile depuse pentru cauza românilor din Ungaria.

Inițiativa noastră de a felicita prietenii și cunoscuții cu ocazia zilei de naștere am dori s-o continuăm. De aceea îi rugăm pe toți cititorii noștri, precum și pe toți cei care doresc să transmită urările lor de bine, să ne comunice datele de naștere ale prietenilor, cunoștințelor, rudelor. În acest fel, vom putea continua noua rubrică.

Dreptul la educație este șansa fericirii?

»Pentru mine este o bucurie să sprijin principiul educației și al învățământului creștin. Este imposibil să schimbi un om fără să-i schimbi felul de gândire. „Omul gândește așa cum este.”

Când Domnul nostru răscumpără un om, răscumpărarea aceasta cuprinde trupul, sufletul și spiritul său. Sufletul sau „psyche” este centrul de control al persoanei răscumpărate. Domnul nu răscumpără și nu înnoiește o minte ca apoi să o neglijeze.

A schimba gândurile cuiva înseamnă a-i schimba caracterul. O minte educată și răscumpărată și o voință predată este un instrument uimitor în mâna lui Dumnezeu.

De aceea recomand din toată inima învățământul și educația creștină ca pe o sarcină ce ne-a fost dată și ca o strategie puternică pentru biserica Domnului Isus Cristos. «

Pastor Adrian Rogers

Avem șansa de a trăi într-o societate civilizată, democrație tocmai pentru că, de-a lungul istoriei umane, au existat oameni care au înțeles importanța și prioritatea care trebuie să se acorde educației.

Întotdeauna un om educat, un om care a beneficiat de cultivarea minții în anii de școală, este un om cu un mare potențial pentru a trăi decent, plin de caracter atât în ce privește aspectele individuale, cât și colective ale vieții. Un om învățat este oricând un partener mai fidel în viața de familie, un părinte mai responsabil, un coleg de muncă mai conștiincios, un cetățean de încredere pentru societate și nu în ultimul rând „un măduleț în trupul lui Hristos” vrednic pentru orice lucrare bună.

Aceasta este premiza, ideea de la care am dori ca pentru următoarele ediții ale paginii *Isus Salvatorul*, să poposim în universul învățământului laic și religios.

În ediția prezentă dorim să împărtășim împreună câteva aspecte din istoria învățământului laic obliga-

toriu: Unde și cine a pus bazele legale pentru înființarea învățământului obligatoriu?

În edițiile următoare vom insista cu precădere asupra istoriei Școlii Duminicale, invitând de fiecare dată învățătorii ai Școlii Duminicale din Biserica Baptistă Română din Micherechi să ne prezinte și aspectele practice și actuale ale acestei forme de educație școlară creștină.

Învățământul public obligatoriu

Pentru a înțelege istoria înființării învățământului public obligatoriu trebuie să poposim pe meleagurile îmbelșugate ale Americii și o vom face cu ajutorul celor doi autori ai cărții *Educația Creștină: Istoria și Filozofia ei*, Kenneth O. Gangel și Warren S. Benson.

În America, încă de la înființarea coloniilor, învățământul era completamente creștin. Școlile elementare erau centre de învățare a cititului și scrisului pentru ca elevii să poată citi Scriptu-

ra. Învățământul secundar se preocupa de învățarea de cunoștințe practice și de studierea disciplinelor clasice, pentru a-i pregăti pe tineri pentru colegiu și pentru slujba de păstor. Obiectivul colegiilor din colonii ar putea fi cel mai bine rezumat în motoul de la Harvard: „Pentru Cristos și Biserică”. Școlile erau considerate ca brațe ale Bisericii pentru educarea creștină a tinerilor ei, fie că era vorba de școlile publice și școlile de gramatică latină din Noua Anglie, fie de școlile particulare de pe lângă bisericile din coloniile centrale, fie de învățământul particular din sud.

Luteranii foloseau *Micul Catehism* al lui Luther, iar anglicanii foloseau un catehism completat cu Cartea de rugăciune oficială a Bisericii. Copiii repetau catehismele și li se cerea să memoreze largi porțiuni de importanță doctrinală majoră.

Manualele din colonii, cum era *New England Primer*, conțineau fragmente din Scriptură precum și catehismul, așa că aceste cărți erau folosite pentru a-i învăța pe copii să citească. În acea vreme nu existau școli duminicale, așa că marea responsabilitate de transmitere a doctrinei creștine și de creștere spirituală revenea școlilor, precum și familiilor. Se spera că o astfel de educație, îmbinată cu o atmosferă familială creștină, va sluji la cultivarea evlaviei în copii.

După războiul de independență, care a asigurat independența coloniilor, guvernul federal nou constituit a făcut un pas important înspre acordarea res-

ponsabilității educației fiecărui stat în parte. La scurt timp după aceea, toate statele înființate și-au alcătuit constituții proprii, fiecare luând măsuri ferme pentru învățământul public al tuturor cetățenilor. Guvernele statelor căutau să lucreze cu bisericile și grupurile religioase care erau deja implicate în școlile existente, însă controlul și autoritatea lor se făcea tot mai simțite. Oameni ca George Washington, John Adams și Thomas Jefferson erau adepți înflăcărați ai excelenței în învățământul public.

La scurt timp după războiul civil, Jefferson scria:

„Mă gândesc la răspândirea luminii și a învățăturii ca la mijloacele pe care ne bizuim cel mai mult pentru îmbunătățirea stării de lucruri, cultivarea virtuții și propășirea spre fericirea omului. Un sistem de învățământ general, care să fie la îndemâna oricărui cetățean, de la cel mai bogat până la cel mai sărac, a fost prima mea preocupare în viața publică și va fi și ultima în care vreau să mă implic.”

Astfel în 1812, statul New York a înființat Biroul Inspectoratului Școlar de Stat. În 1837, statul Massachusetts a înființat un minister al educației, avându-l ca ministru pe Horace Mann, iar în 1839, statul Connecticut a făcut același lucru, avându-l ca ministru pe Henry Bernard. În 1852, în Massachusetts s-a aprobat legea învățământului obligatoriu, lege pe care apoi au început să o adopte și alte state.

Noile legi cuprinse în Constituția Americii au început să pună temelia educației seculare. Primul Amendament, care nu-l permitea guvernului să facă religie de stat din nici o religie, a inițiat o nouă epocă a separării dintre Biserică și stat.

Mulți au subliniat că intenția celor care au scris

Constituția nu era să scoată religia din viața națiunii, ci să dea libertate tuturor religiilor. Totuși, pentru a mulțumi pe toată lumea, și pentru a nu afecta credința religioasă a nici unui cetățean, singura direcție posibilă era secularizarea completă a învățământului. La sfârșitul lui 1700 și începutul lui 1800 au existat puternice controverse cu privire la ce ar trebui sau ce nu ar trebui să se predea în școli. Diferite confesiuni religioase au avut dispute asupra normelor, ceea ce a cauzat o și mai puternică eliminare a învățăturii creștine din învățământul public.

Accentul pus de Iluminism și rațiune, pe știință și pe umanism au îndreptat obiectivul educației spre o perspectivă nebiblică în predarea istoriei, a științei și a artelor.

Această secularizare a învățământului a determinat înființarea școlilor duminicale și răspândirea lor rapidă în toată America în anii 1800. Istoria școlii duminicale o vom studia în edițiile viitoare.

În ediția următoare vă invit să studiem împreună elementele comune ale învățământului secular și ale educației creștine. La acest studiu am invitat-o să fie alături de noi pe Maria Petrușan, profesoară de limba maghiară la Școala Generală Românească din Micherechi.

Până la o nouă întâlnire, să medităm la următoarea afirmație a celui care a fost părintele școlii publice americane: *Școala publică este cea mai mare descoperire făcută vreodată de om. Dacă școala publică se va extinde la capacitatea ei, va fi condusă cu eficiența de care are nevoie, vor dispărea nouă din zece crime din codul penal, se va scurta lungă listă de rele umane, oamenii vor fi mai în siguranță ziua, fiecare casă va fi mai sigură noaptea, dreptul la proprietate, viață și caracter va fi mai puternic, se vor lumina toate speranțele de viitor.*

Nicoleta Burtic

- Învățământul școlar și Învățământul creștin
  - Asemănări și diferențe
  - Constituirea sistemului de învățământ obligatoriu în America
  - Cine sunt promotorii învățământului creștin?
- Răspunsuri potrivite în edițiile prezente și viitoare ale rubricii *Isus Salvatorul*

În fiecare an, la 14 octombrie, Ortodoxia românească o prăznuiește pe Sfânta Cuvioasă Parascheva. În chip deosebit ea este cinstită în Moldova, întrucât de 350 de ani moaștele ei se găsesc la Iași. Cuvioasa Parascheva a trăit în prima jumătate a veacului al XI-lea. S-a născut în Epivat, în Tracia, în apropiere de Constantinopol. A primit din familie o educație aleasă, iar fratele ei, Eftimie, a ajuns episcop la Madit.

La 15 ani a intrat în mănăstirea din Heraclea Pontului, unde petrece cinci ani în post și rugăciune. Apoi se închină la Mormîntul Domnului și se nevoiește vreme de mai mulți ani într-o mică mănăstire de călugărițe de pe valea Iordanului.

La vârsta de 25 de ani,

Sfânta Cuvioasă Parascheva

14 octombrie

luînd poruncă de la îngerul Domnului, se întoarce în patrie, rămînînd doi ani lângă biserica din Epivat, în post, smerenie și rugăciune. Cazania din 14 octombrie pomenește astfel despre momentul săvîrșirii din viață: „Și acolo (în Epivat n.n.) nu multă vreme petrecu. Trudă după trudă și durere după durere adaugă, cu post și nedormire pre sine se înfrumuseță... Cu lacrimi pămîntul udă și așa se ruga: »Doamne,

lisuse Hristoase, caută în lăcașul Tău și nu mă părăsi, nici nu mă lăsa, că pentru numele Tău cel sfînt am lăsat toate și după Tine am călătorit în toată viața mea. « Și-și dădu luminat sufletul în mîna lui Dumnezeu și nimănui nu se spuse de unde a fost și cine este. »

Moaștele Sfintei au ajuns pe pămînt românesc datorită voievoedului Vasile Lupu al Moldovei, care în 1641 a plătit datoriile Patriarhiei Ecumenice către Poartă, iar patriarhul Partenie I, zis cel Bătrîn, i-a oferit, drept recunoștință, moaștele

Cuvioasei Parascheva. În ziua de 13 iunie 1641, cinstitele moaște au fost așezate în minunata biserică a mănăstirii „Sfinții Trei Ierarhi” din Iași, ctitoria domnitorului Vasile Lupu.

Troparul Cuvioasei Parascheva

Întru tine, Maică, cu osîrdie s-a mîntuit cel după chip; că luînd crucea, ai urmat lui Hristos și lucrînd, ai învățat să nu se uite la trup, căci este trecător, ci să poarte grijă de suflet, de lucrul cel nemuritor. Pentru aceasta, se și bucură, împreună cu îngerii, Cuvioasă maică Paraschevo, duhul tău.

Din minunile săvîrșite de Cuvioasa Parascheva

Nenumărate sînt minunile și vindecările de boli ce s-au făcut cu credincioșii care au alergat cu rugăciuni și lacrimi la moaștele Sfintei Preacuvioasei maicii noastre Parascheva, de-a lungul celor peste trei sute cincizeci de ani de cînd ocrotește Moldova și toată România. Iată aici doar cîteva dintre ele:

Cea mai mare minune a Sfintei Parascheva este însăși preamărirea trupului ei cu darul neputrezirii, al vindecării de boli și al izbăvirii de multe nevoi și primejdii. Din cauza aceasta a fost luată ca protectoare de toate țările ortodoxe din Balcani. Ba și turcii se cucureau de minunile ce se făceau creștinilor care îi cereau ajutorul cu credință și evlavie.

O altă minune a fost izbăvirea fără nici o vătămare a moaștelor Sfintei Parascheva din incendiul izbucnit în noaptea de 26 spre 27 decembrie 1888, în paraclisul Mănăstirii „Sfinții Trei Ierarhi” din Iași. Căci, aprinzîndu-se de la un sfeșnic catafalcul cuvioasei, s-a topit argintul cu care era îmbrăcată racla, dar lemnul și sfințele ei moaște, deși erau învăluite în jeratic, au rămas întregi și nevătămate spre întărirea credincioșilor și uimirea tuturor. Ca o mărturie a acestei mari minuni, se păstrează pînă astăzi racla dogorită de foc, în care se aflau moaștele Sfintei Parascheva. Îndată după această minune, moaștele cuvioasei au fost strămutate în noua Catedrală mitropolitană din apropiere.

Spre sfîrșitul secolului al XIX-lea, soția preotului Gheorghe Lateș din comuna Rădășeni-Suceava suferea la cap de o boală grea și incurabilă. Alergînd la Sfînta Parascheva, se ruga cu lacrimi la moaștele ei și-i cerea ajutorul. Apoi i s-a făcut Sfîntul Maslu și s-a reîntors acasă. Noaptea i s-a arătat aievea Sfînta Parascheva în haine albe strălucitoare și i-a spus: „Nu mai plînge, că de acum te faci sănătoasă!” A doua zi, femeia s-a sculat sănătoasă și lăuda pe binefăcătoarea ei.

Pe timpul celor două războaie mondiale, orașul Iași a fost protejat de bombardamente, iar Catedrala mitropolitană, unde se păstrează cinstitele moaște ale Sfintei Parascheva, nu a fost atinsă de nici un obuz. Căci, Cuvioasa ocrotește Moldova și orașul acesta binecuvîntat, de peste trei sute cincizeci de ani. Spun bătrînii că ostașii vedeau noaptea, în timpul războiului, o femeie uriașă îmbrăcată în alb deasupra Iașilor, ocrotindu-l de ocupație și bombardamente. Așa știe să ajute Preacuvioasa Parascheva patria ei adoptivă pentru credința poporului român binecredincios!

Un cult religios deosebit

Sfînta Parascheva de la Iași se bucură de un cult deosebit. Mai ales în sărbători, în posturi și în fiecare vineri, considerată ziua Cuvioasei Parascheva, vin mulți credincioși și se închină la racla cu credință, aducînd flori, daruri și îmbrăcăminte pe care le ating de racla cuvioasei pentru a dobîndi ajutor, sănătate și binecuvîntare.

Dar cea mai mare zi de prăznuire din tot anul este ziua de 14 octombrie, patronul Sfintei Parascheva, cînd are loc unul din cele mai mari pelerinaje ortodoxe din România, la care participă închinători de la sate și orașe, din toate colțurile țării. În această zi are loc un

Catedrala Mitropolitană, în care sînt așezate moaștele Sfintei Parascheva

adevărat pelerinaj bisericesc național, care durează pînă la trei zile. Încă din ajun se scot în fața catedralei moaștele Sfintei Parascheva și

timp de două zile și două nopți, credincioșii stau la rînd pentru închinare.

În seara zilei de 14 octombrie, praznicul Cuvioasei se încheie cu o mișcătoare procesiune în jurul catedralei, avînd în frunte pe mitropolitul Moldovei, care, împreună cu clericii și credincioșii, cu lumînări în mîini, poartă racla cu moaștele sfintei, în sunetul clopotelor și al frumoașelor cîntări bisericești. După aceea se așează moaștele în biserică la locul lor, se cîntă paraclisul Sfintei Parascheva. Apoi, fiecare se întoarce la ale sale cu bucuria marelui praznic în suflet și cu mîngîierea Duhului Sfînt în inimă.

La hramul Sfintei Cuvioase Parascheva

Brîul Maicii Domnului va fi adus la Iași

Pelerinii care vor fi prezenți la Hramul Sfintei Cuvioase Parascheva vor fi martorii unui eveniment deosebit: pentru prima dată va fi adus în România Brîul Maicii Domnului. Conform tradiției, Cinstitul Brîu a fost țesut de Însăși Maica Domnului. Pînă în secolul al IV-lea, Brîul Maicii Domnului a fost păstrat la Ierusalim. A fost dus apoi în Capadocia, pentru a fi readus în Orașul Sfînt, mai tîrziu, de Împăratul Teodosie cel Mare.

Împărăteasa Zoe, soția lui

Leon cel Înțelept (886-912 d.H.), vindecată cu puterea Cinstului Brîu, l-a cusut cu fir de aur, în forma în care se păstrează și astăzi și l-a reșezat în racla de aur dăruită cu mult timp înainte de Împăratul Arcadie.

În calendarul creștin ortodox, evenimentul reșezării Brîului în raclă este pomenit la 31 august.

Mult mai tîrziu, Împăratul bizantin Ioan Cantacuzino (1347-1355) a dăruit Cinstului Brîu al Maicii Domnului Mănăstirii

Vatoped din Sfîntul Munte Athos. Ulterior, Brîul a fost împărțit în trei: o parte a rămas la Vatoped, celelalte două fiind dăruite, în anul 1522, Mănăstirii Kato Xenias (Grecia).

Una din aceste două părți ale Cinstului Brîu al Maicii Domnului va ajunge la Iași pe data de 12 octombrie, prin purtarea de grijă a Înalț Prea Sfîntului Daniel, Mitropolitul Moldovei și Bucovinei, și a Înalț Prea Sfîntului Ignatios de Dimitriadis și Almiru.

File de istorie pentru copiii români

13

Războaiele
dintre daci și romani

Mai mulți scriitori antici (Strabon, Dio Cassius, Pompeius) ne informează că *geții* și *dacii* aparțineau aceluiași popor. Geto-dacii constituiau ramura nordică a tracilor. Ei locuiau pe un teritoriu întins, începând din zonele de la vest de Carpați pînă în Dobrogea și pe ambele maluri ale Dunării. Cele două denumiri date acestui popor tracic sînt de fapt numele care le-au primit din partea a două mari civilizații cu care au venit în contact. Grecii care și-au ridicat coloniile pe țărmurile Mării Negre (*Pontus Euxinus* – în antichitate) au denumit populația pe care au găsit-o acolo *geți*. Romanii, venind dinspre apus, i-au denumit pe cei de pe Dunărea mijlocie *daci*. Strabon scrie că *dacii au aceeași limbă ca și geții*. Iar Dio Cassius ne transmite prețioasă știre că ei înșiși, indiferent de tribul din care făceau parte, se numeau *daci*. Prima menționare scrisă despre daco-geți a rămas de la Herodot, din anul 514 înainte de Christos. Ea se referă la rezistența pe care au opus-o geții din părțile Dobrogei la atacurile marelui rege persan Darius (episodul este semnalat și în *Scrisoarea III*, de Mihai Eminescu).

Pentru a se apăra de năvălitorii care încercau să pătrundă în teritoriile locuite de triburile numeroase ale dacilor, aceștia s-au unit într-un stat sub conducerea unui singur rege, Burebista (82–44 î. Chr.). Burebista e numit într-o inscripție antică (a lui Acornion) *cel dintîi și cel mai puternic dintre toți regii care*

„Din Zei de-am fi scoborîtori,
C-o moarte tot sîntem datori;
Totuna e dac-ai murit
Flăcău ori moș îngîrbovit,
Dar nu-i totuna Leu să mori,
Ori Ciine-nlăntuit.”
(George Coșbuc: „Decebal către popor”)

au domnit vreodată peste Tracia. După moartea regelui, asasinat, se pare de aristocrații care nu erau de acord cu centralizarea accentuată (uciderea lui Burebista s-a comis cam în același timp cu uciderea împăratului roman Cezar), statul se fărîmîtează în mai multe părți. Abia în anul 87 d. Chr., regele Decebal reușește să îi reunească pe daci pentru a se apăra în fața extinderii Imperiului Roman. Istoricii Dio Cassius a lăsat

Serialul nostru conceput în ajutorul elevilor, dar în primul rînd în sprijinul cadrelor didactice care au în vedere predarea cunoștințelor de cultură și civilizație românească, vă va însoți și în noul an școlar. Vă dorim o activitate cît mai rodnică, adăugînd următoarea precizare: scurtele „lecții” de istorie au la bază în primul rînd – cum este și normal – lucrări ale istoricilor români, apărute după 1990; la sfîrșitul serialului (în luna decembrie), vor fi prezentate pe scurt aceste lucrări și autorii lor.

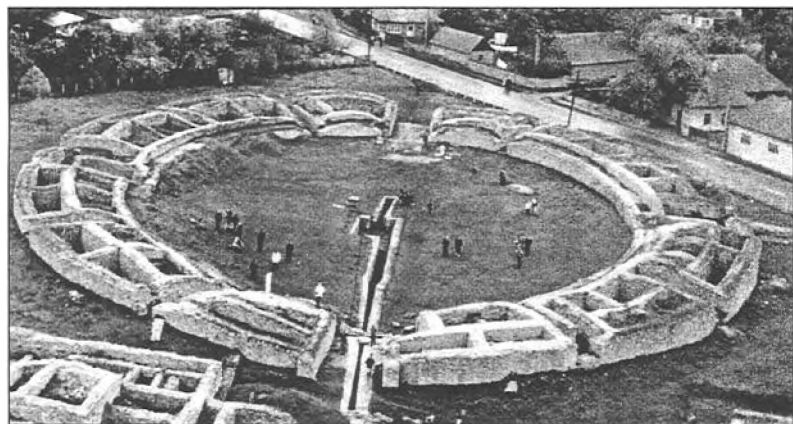
următoarea însemnare despre Decebal: *Era foarte priceput în ale războiului și iscusit la faptă, știind să aleagă prilejul pentru a-l ataca pe dușman și a se retrage la timp. ... A fost mult timp pentru romani un potrivnic de temut.*

Din păcate, cele mai importante izvoare scrise care se refereau la războaiele dintre daci și romani s-au pierdut (*Comentariile lui Traian*, opera medicului său, Criton, însemnările lui Dio Crisostomul, oaspelele lui Decebal la Sarmizegetusa).

Împăratul Marcus Ulpius Traianus al Romei declanșează primul său război împotriva lui Decebal în anul 101, război ce durează și în anul următor, 102. La Tapae (trecătoarea *Porțile de Fier*), armata romană reușește să-i înfrîngă

anul 105, arhitectul grec Apollodor din Damasc încheie lucrările la podul peste Istru (Dunăre), de la Drobeta (Turnu-Severin). Acest pod lung de 1.135 m a fost o construcție grandioasă, ale cărei rămășițe pot fi văzute și azi pe malul românesc al Dunării.

La începutul verii lui 105, Traian a declarat un al doilea război lui Decebal. După o eroică rezistență, dacii au cedat, iar romanii au ocupat cetatea-capitală Sarmizegetusa. Ei au capturat tezaurul lui Decebal, ce se pare că însuma 16.500 kg aur și 331.000 kg argint. Din bogățiile capturate, împăratul Traian a ridicat la Roma construcții grandioase, cum ar fi noul centru al orașului, *Forum Traiani*, străjuit de Columna lui Traian, operă a aceluiași price-

Amfiteatrul din Sarmizegetusa

put arhitect, Apollodor din Damasc. Construită în spirală, coloana inaugurată în 113 cuprinde 142 de basoreliefuluri, episoade ale luptelor dintre daci și romani. Pe lîngă amănunțele deosebit de valoroase privind portul, înfățișarea, armele dacilor, columna redă și momentul culminant al războiului, cînd regele dac, Decebal, se sinucide pentru a nu cădea în miinile romanilor.

Dacia devine provincie romană, iar Traian își ia numele triumfal de *Dacicus*. Întors la Roma, în *Cetatea Eternă*, acest împărat roman născut în Spania (în 53), organizează o sărbătoare cu jocuri triumfale ce au durat 123 de zile.

La moartea lui Traian, în 117, urna de aur cu cenușa trupului împăratului este depusă în interiorul Columnei din Roma, care devine astfel și mormîntul cuceritorului Daciei. În timpul domniei sale, Imperiul Roman atinge apogeul, iar în ținuturile din Carpați și de la gurile Dunării se infiripă o nouă istorie, a cărei existență miraculoasă este străbătută de cele mai mari controverse ale Europei de Est.

pe daci și să-și constituie mai multe tabere. Profitînd de venirea iernii, de faptul că romanii își mișcau cu greu mașinile de război, Decebal cu oastea sa a atacat taberele romane din Dobrogea, silindu-l pe Traian să mute teatrul operațiunilor militare din jurul capitalei Daciei, cetatea Sarmizegetusa, din munții Orăștiei. Bătălia decisivă s-a dat în Dobrogea (numită pe atunci *Moesia*), la Adamclisi. Cu greu romanii au reușit să-i înfrîngă pe daci și să cîștige acest prim război, încheiat cu o pace care presupunea condiții extrem de dure pentru Decebal. Acesta însă nu avea de gînd să le respecte, ci să mai răsufle puțin. În onoarea victoriei de la Adamclisi, Traian a ridicat aici, în 109, în cinstea celor peste 3 800 de soldați romani căzuți în lupte, un monument impresionant, *Tropaeum Traiani*, complex funerar și triumfal în același timp. Recondiționată, arhitectura interesantă a monumentului roman înalt de 42 de metri, stă de veghe și astăzi în inima Dobrogei, oferind vizitatorului un spectacol istoric deosebit. În

Columna lui Traian din Roma, pe basorelieful cu scene din războiul dacilor și romanilor

MAI BOGAȚI PRIN „TEZAU ROMÂNESC”

În anul 1996 s-a realizat pentru prima oară concursul pentru elevii școlilor românești din Ungaria care a fost inițiat de două instituții: Uniunea Culturală a Românilor din Ungaria și Institutul de Cercetări al Românilor din Ungaria. Concursul a fost denumit „Tezaur românesc” și a avut ca scop formarea și păstrarea sentimentului de identitate românească. Scopurile inițiativei au rămas aceleași și

în cursul anilor desfășurarea programului și-a păstrat forma inițială.

În anul acesta concursul elevilor români din Ungaria a ajuns la ediția a patra. Întâlnirea a avut loc la sediul Uniunii, în ziua de 5 octombrie. Accentul a căzut și acum pe tradițiile și obiceiurile românești. Micii concurenți, elevi din clasele 5-8 au sosit din patru localități, din patru școli generale: Aletea, Chitighaz, Giula

și Micherechi.

Programul a fost moderat de *Florica Santău*, directoarea Școlii Generale Românești din Chitighaz. Primul pas a fost prezentarea juriului, care a adus la sfârșit deciziile grele asupra echipei câștigătoare. Chiar și membrii juriului au venit din mai multe orașe: *dr. Maria Berényi* din Budapesta, *dr. Ana Borbély* tot din Budapesta, *Emilia Martin* din Giula, *Maria Gurzău Czeglédi* din Giula și *Elena Csobai* din Bichișciaba.

Fiecare grup de elevi a fost îndrumat de o profesoară sau un profesor de-al lor. Aletenii au venit împreună cu profesoara *Irina Szép* și cu profesorul *Cornel Nișu*. Chitighăzenii au fost secondați de profesoara lor *Cornelia Covaci*, giulani de profesoara *Maria Rocsin*, iar micherechenii de profesoara *Anamaria Dulău Cozma*. Fiecare echipă a fost compusă din 5 elevi și a fost mixtă, cuprinzând atât fete, cât și băieți. Tematica întrecerii a fost bine structurată, deoarece a fost compusă din fel de fel de competiții și jocuri interesante, atrăgătoare și nu în ultimul rând folositoare. În timpul petrecut împreună, copiii și adulții ne-am dat seama cât se poate învăța de la tinerii însuflețiți care mai au pasiunea să cunoască trecutul și tradițiile bunicilor, să trăiască momente emoționante în hainele lor și să prezinte o nuntă de la sat sau câte o jucărie populară, dar chiar și un eveniment mai important din familie, de exemplu când pleacă feciorul la „sorozás” (sau cum se mai zice la „sorozlás”). Astfel am aflat și despre practicile de vindecare ale bolilor la sat, cum a fost de exemplu boala la stomac, la pînțec sau tocmai la „dobă”. Am auzit câte-o poveste umoristică prezentată în grai local, ca „Popa și țiganu’” din Micherechi, „Sacu ca petacu’” din Chitighaz, „Urțu’ și mîndra satului” din Aletea și „Cîlțu bătrînu’” din Giula. Atmosfera degajată a mai fost „împodobită” cu câte-un cîntec popular. Bineînțeles, nu putea lipsi nici dovada cunoștințelor legate de portul

Cu aceasta s-au jucat pe vremuri copiii din Aletea

Primele emoții la echipa din Chitighaz

Îndrumări date de profesoara elevilor din Giula

Nuntași din Micherechi

Grupa câștigătoare: Micherechi

românilor din Ungaria, despre instituții, publicații românești, obiceiuri legate de toamnă și iarnă, piese de îmbrăcăminte și despre localități și personalități ale românilor din Ungaria. Pe lângă aceste teme bogate ce ne mai lipsea...? Doar rețeta și mîncărurile tradiționale caracteristice din Aletea, Chitighaz, Giula și Micherechi: „coade dă laboș”, „scoardă cu mac”, „zamă dă croampe” și „curet umplut”. După toate acestea ne-a venit „pofța” să aflăm care echipă va lua locul întâi în anul acesta. După o „discuție prelungă și grea”, juriul a dezvăluit secretul: Micherechi a luat locul întâi, Chitighaz și Giula locul doi, iar

pe locul trei s-a clasat Aletea. Dar ca să nu uităm nici de persoanele principale, prezentăm fiecare membru de echipă:

Locul I: Micherechi – *Adriana Martin, Patricia Petrușan, Ana Iova, Grigore Poiendan, Nandor Cozma.*

Locul II: Chitighaz – *Daniel Dan, Vasile Santău, Ana Sălăjan, Beatrix Misaroș, Cristina Istin.*

Locul III: Giula – *Iuliana Stela Machhour, Renata Rocsin, Adriana Rocsin, Edina Butt, Olga Kardos.*

Locul III: Aletea – *Agneta Reszelő, Judit Misaroș, Mario Lázok, Estera Cercea, Marta Misaroș.*

Rita Ruja

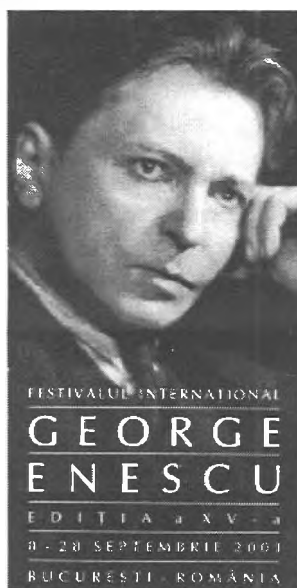
Românii din Ungaria la Festivalul „Enescu”

La invitația primului ministru român *Adrian Năstase*, în perioada 22-26 septembrie am luat parte la Festivalul Internațional „George Enescu” din București. Invitația a sosit prin Ambasada României de la Budapesta pentru trei membri ai comunității noastre: *Traian Cresta*, președintele Autogovernării pe Țară a Românilor din Ungaria, *Eva Iova*, director al Editurii NOI și redactor-șef al săptămânalului Foia românească și subsemnatul, care a fost invitat în calitate de președinte al Uniunii Culturale a Românilor din Ungaria. Președintele Cresta l-a delegat în locul lui pe președintele Comisiei Culturale a ATRU *Tiberiu Boca*, care este și redactorul responsabil al emisiunilor în limba română la Televiziunea Maghiară.

În această perioadă, cât am stat noi la București, au fost invitați de către premierul *Adrian Năstase* în jur de 40 de reprezentanți ai comunităților românești din afara hotarelor României. Astfel, au fost reprezentați

românii din SUA, Franța, Belgia, Germania, Italia, Marea Britanie, Olanda, Rusia, Suedia, Israel, Australia, Grecia și Albania, respectiv din țările din jurul granițelor, din Republica Moldova, Ucraina, R.F. Iugoslavia și Ungaria.

Programul celor cinci zile a oferit participanților, în afară de concerte și spectacole culturale, și întâlniri cu cei mai înalți demnitari ai României. Grupul românilor de dincolo de hotarele României a fost primit de către președintele *Ion Iliescu*, premierul *Adrian Năstase*, *Preafericitul Patriarh Teoctist* și ministrul afacerilor externe *Mircea Geoană*. La aceste întreveneri s-a discutat (în limita posibilităților, pentru că timpul ne-a presat) despre integrarea României în structurile europene, am aflat cum se lucrează la București pentru îmbunătățirea imaginii țării, ce fel de relații are și ce modificări vrea să facă în această direcție țara-mamă cu privire la românii care trăiesc în afara hotarelor țării, etc. Cei sosiți din diferite comunități

au venit însă cu diferite probleme: unul, cel care are dublă cetățenie, ar dori modificarea Constituției, pentru a putea intra în viața politică românească, altul s-ar mulțumi și cu o nouă biserică ortodoxă, dar majoritatea a încercat să determine Guvernul României să-și restructureze relațiile cu românii din afară, printr-un sistem instituționalizat, care să nu depindă

de alegeri și de partide politice. De altfel, premierul *Năstase*, încă în primele cinci minute ale întâlnirii noastre, a recunoscut meritele și efectul pe care ungerii au reușit să le realizeze cu ajutorul instituției numite *Oficiul Maghiarilor de peste Hotare*.

Grupul nostru s-a întâlnit cu *Ion Iliescu* într-un cerc mai direct și intim, pentru că președintele României a stat de vorbă câteva momente în parte cu fiecare participant. Românii din Ungaria le-a amintit despre unica lui vizită la Giula, care însă nu a fost făcută la invitația românilor, ne-a și sugerat că s-ar bucura mult dacă ar fi odată invitat la Giula de către comunitatea românească.

Ministrul de externe *Mircea Geoană* ne-a asigurat, în cadrul unei discuții scurte, că în cursul tratativelor maghiaro-române partea română va fi de acum înainte și mai atentă la interesele românilor din Ungaria. Pe lângă aceste întâlniri cu politicieni români, am avut ocazia să stăm de

vorbă și cu alți demnitari responsabili pentru românii din afara României.

În cursul zilelor petrecute la București, delegației noastre li s-au asigurat bilete la Festivalul Internațional G. Enescu. În acest fel am avut ocazia să participăm la concertele Operei de Stat și ale Filarmonicii din Viena, respectiv la opera „Oedip”, interpretată de Orchestra Filarmonicii G. Enescu, Corul Operei Naționale din București, în co-producție cu Opera Germană din Berlin și Opera de Stat din Viena.

După câte am văzut noi, cea de-a 15-a ediție a Festivalului Internațional de la București a fost organizat la un nivel foarte înalt, cu oaspeți muzicieni de marcă mondială. Mulțumim și pe această cale invitației premierului *Adrian Năstase* și a Ambasadei României de la Budapesta, prin care am avut ocazia să ne simțim la București ca în capitala muzicii europene și în centrul întregii culturi românești.

Dr. Ioan Ciotea,
președinte UCRU

„Enescu a fost cel mai mare fenomen muzical de la Mozart”

1936. Și acestea toate erau activități pe care el le considera secundare față de ceea ce credea că este cea mai importantă misiune a lui – compoziția.

Anvergura inteligenței muzicale a lui Enescu constituie subiect de legendă. În 1937, pe când dinja o repetiție la actul trei al operei *Siegfried*, la București, cîntărețul care-l interpreta pe *Wotan* s-a îmbolnăvit. Enescu a cîntat fragmentul de pe podium, repetînd performanța la următoarea repetiție „cu vocea sa incomparabil de plină și exactă”, susține un martor. Și *Yehudi Menuhin* își amintește o altă ilustrare aproape incredibilă a forței minții lui Enescu. *Menuhin* și tatăl său au fost martori cînd într-o zi *Ravel* a sosit cu o nouă sonată pentru vioară și a întrebare dacă o pot interpreta împreună. Enescu l-a întrerupt deseori pe *Ravel* care se afla la pian, ca să-i ceară clarificări. Cînd au terminat, au stabilit să reia bucata – iar Enescu și-a închis partitura și a interpretat din memorie. (...) Și totuși, cu toate fenomenalele

lui talente, Enescu a fost un om de un altruism aproape sacru.

Enescu pare a fi avut capacitatea de a inspira afecțiune nelimitată, absolută, impresie confirmată de *John Amis*: „Da, noi toți l-am iubit. A fost, practic, persoana cea mai umilă pe care am cunoscut-o vreodată. Părea a nu ține seamă deloc de el însuși”. *Amis* l-a vizitat pe Enescu, în apartamentul din Paris, și descrie camera lui: „ca a unui călugăr, doar cu un scaun și un pat: el trăia foarte, foarte modest. Într-o zi l-am întrebat – asta se întimpla în anii '50, cînd încă era perioada de raționalizare – dacă dorește ceva și el a spus: »Da, o lingură de gem« și s-a lins ca o pisică după lapte”.

Modul lui de a preda și de a dirija reflecta blîndețea lui. *Amis* își amintește că „niciodată nu bătea cu piciorul în pămînt, întotdeauna recurgea la sugestii; în cele mai multe cazuri, se oprea și re-lua, și ei își dădeau seama ce era greșit. A avut o ședință cu *Amadeus Quartet* și nu a spus nimic, doar din

cînd în cînd mișca un deget sau o mîna în direcția lor și cînta cîteva note la pian și imediat ei interpretau mult mai bine decît li se întimplase vreodată înainte”. Pentru *Yehudi Menuhin*, care a studiat cu Enescu din 1927, el a fost pur și simplu „cea mai extraordinară ființă umană, cel mai mare muzician și influența cea mai formativă pe care am resimțit-o vreodată”.

Oricare ar fi fost calitățile supreme de ființă umană ale lui Enescu, muzica lui este cea care îi va duce numele în viitor. Lista „oficială” cu lucrările lui este subțire: cuprinde doar 33 de opusuri. Dar muzica a emanat din el toată viața. Prima lui compoziție, o „Operă” pentru vioară și pian, datează din 1886, cînd avea cinci ani și de atunci a scris asiduu – deși adesea împiedicat de obligațiile sale de interpret. El a compus trei simfonii numerotate și patru simfonii „student” de pe vremea adolescenței sale la Conservatorul din Paris, care denotă o stăpînire a sunetului dincolo de vîrsta sa și o spon-

taneitate melodică ce nu poate fi deprinsă. La moartea lui, a lăsat schițe pentru simfoniile a patra și a cincea – acestea au fost de cînd finalizate de compatriotul său român *Pascal Bentoiu*, compozitor demn de a fi explorat. Cea mai mare realizare a lui este opera „Oedip”, terminată în 1931, o capodoperă epică mișcătoare, pe care teatrele de operă din lume au ignorat-o în mare măsură de atunci.

Singurele lucrări care se bucură de popularitate autentică sînt cele două *Rapsodii române* și *Poemul român*, toate din perioada timpurie a carierei sale – iar Enescu a ajuns să le deteste: i-au umbrat lucrările mai serioase și, încă mai rău, el a renunțat la drepturile de autor. Enescu și-a găsit inspirația în folclorul românesc, ceea ce înseamnă că muzica lui are un apel emoțional direct.

Este un truism să afirmi despre un compozitor neglijat că vremea lui va veni. Dar producția lui Enescu conține bogății atît de irezistibile, încît atunci cînd va obține audiența pe care o merită, va merge direct la inima auditoriului său. Muzica nu este mai puțin admirabilă decît omul.

Articol extras din revista „The Independent” (Marea Britanie)

Aceste cuvinte aparțin lui *Pablo Casals*. El vorbea despre violonistul și compozitorul român *George Enescu* (1881–1955). Enescu a fost neîndoielnic unul din cei mai importanți muzicieni care au concertat în secolul XX. El a fost de asemenea unul din cei mai buni compozitori, dar în timp ce personalități precum *Karol Szymanowski*, *Leos Janacek*, *Franz Schmidt* și *Ferruccio Busoni* – cîndva considerați de interes pur periferic – sînt acum acceptați ca principale voci creatoare, Enescu este încă ținut la margine, interpretat și înregistrat doar ocazional.

Realizările lui Enescu sînt ametoitoare. El a fost un titan între violoniști, într-o epocă ce s-a fîlit cu interpreți precum *Fritz Kreisler*, *Jacques Thibaud* și *Carl Flesch*. El a fost un pianist de prima mîna: *Alfred Cortot*, un prieten din anii de studenție și unul din cei mai importanți pianiști francezi ai secolului trecut, se plîngea odată că Enescu are o tehnică pianistică mai bună decît a lui. Ca violoncelist și organist talentat, Enescu a fost totodată un mare dirijor, destul de bun spre a fi luat în vedere drept înlocuitor al lui *Toscanini* la Filarmonica din New York în

Cine lucră...

Zicala asta întregă la noi îi cunoscută cam așa: „Cine lucră, n-are vreme să să hodinească.” No-amu, asta treabă înțâlească cel puțin în doauă feluri. O dată așa că cel ce-i ocupat cu o treabă mai dă samă, nu-ș poate îngădui să să puie la hodină, c-atunci n-a găta cu lucru lui nici la iarnă. (Și asta-i o zicală.) Da' să poate înțâleje ș-așe că omu dă la sat care are loc dă muncă, – dacă are, că la noi nu mult au noroc să să poată lăuda cu una ca asta, da' să zicem că are, – ș-atuncea, pă lîngă asta-i musai să să trudească încă cu ceva și în gospodărie lui d-acasă, că altăcum nu prea îș poate asigura on cîștig dîn care să trăiască, întreaga familie fără gînduri pre mari. Că la sate, cum știm, tădauna familiile-s mai mare dicit cile dă la orașe. Așe-i asta și la noi. Mă gîndesc în primu rînd la cei care or rămas în sat, dăuarece tînăreața, care după care, îș coată dă viitor în orașe mai mare, care inde poate, numa să ajungă la cite-on loc dă muncă dîn care poate trăi.

Așe dară, cei care rămîn acasă să prăbălesc și cu una, și cu alta dîn ce gîndesc c-or pute face bani. Numa că cel care îngrașă porci, ține vaci mulgătoare, uă cel care crește pui, – dă cei ce au folii cu verdețuri să nici nu vorbim, – dîn primăvară pînă-n toamnă tîrziu, zî și noapte trabă să rămînă aca-

să și să să-ngerjască dă ce au că altăcum, dup-o zi pă alta, pot face cruce la cîștigu plănuir. Oamenii aște cînd și cum ar pute să margă la hodină în munț, la Balaton uă, dă pildă, în Românie?

Nu zic că-i voarbă d-on obicei nou, că asta tăt așe o fost dă cînd îi om pă pămînt. D-asta am prăbălit să-l conving io și pă notarășu nost tînăr în zilele trecute, cînd iel o-n-ceput să-m înșire că ce și cum ar pute face oamenii dă la sate, ca și ii să-ș afle rînd dă hodină, barem câte-o săptămînă-doauă pă an.

No-amu, cum ne vorbim noi cole-n uliță, topotește în goștie la mine on văr d-a mneu, apu și iel îș spune părere în legătură cu cele auzite. Adecă și iel înșiră că, după părere lui, dîrce treabă să-ș împărtaşcă altăcum treburile oamenii dă la sate, cînd îl vād pă notarășu nost că scrie ceva înt-on notes. Bine-nțales că la-m întrebat că dară dă ce-i voarbă, ce vre iel cu răs-punsurile noaște? Numa nu vre să ne tragă la răspunde-re pîntru că noi sîntem dă altă părere ca iel? No, o înțales iel că numa-n glumă l-am întrebat io în felu aista, așe că, zîmbind, ne vestește aci cum că iel amu scrie o lucrare dăspră tătă treaba asta, cu care vre să se prezinte la ceva concurs pîntru a cîștiga năște bani să-i poată duce pă cîțva pensionari mai în vrîstă la

hodină indeva dîncolo dă Dunăre.

Ce să vă spun? Io am rămas cu gura căscată. Tăt cam așe și văr-mneu. Apoi, după ce ne-am revenit oleacă, l-am mai sfătuit noi pă notarășu nost că ce și cum să scrie: lasă vadă domnii dă la oraș că cît și cum treabă să să lupte sătenii pîntru piinea dă tâte zilele! N-am vrut noi să-l cătrănim pă tînăru nost, da' io așe-am văzut că s-o-nroșit oleacă la față, d-aceie dăloc ne-am și cerut iertare dă la iel. Nici voarbă că l-am fi supărat, zice iel, că doară ști iel bine că așe mărăg treburile la sate. Numa că apoi noi am ajuns să ne rușinăm oleacă, pîntru că atunci cînd ne-o întrebat că noi prezenta-ne-am la o drumeție dă care vorbește dumnelui, noi, par-că-n cor, am zis că nu-i dă noi una ca asta...

D-atunci or trecut citeva zile, am avut vreme să mă gîndesc: uare drept-u-i că n-am merita și noi oleacă dă hodină? Ce ziceți?

Sandu Popa

≡ Anecdote secuiești ≡

Mihály bácsi, secuuiu însurat dă mulți ani, vine odată pă uliță cu capu spart și improptindu-să cînd d-on gard, cînd dă altu. Cînd îl vede Bandi, pruncalău dîn vecini, zice cătă iel:

– Vād că-i bai, Mihály bácsi. Hai să-ț ajut să meri acasă!
– Nici voarbă, pruncu mneu, – să-mpotrivesțe Mihály bácsi, – că tumna d-acasă vin!

***

Zsiga bácsi mere la avocat și-i povestește pătala lui cu vecinu-so. Apoi îl întreabă pă avocat că învoi-s-ar dară să-l aperse la judecătorie.

– Da' numa atuncea ț-oi plăti, dacă-i biztoș că noi cîștigăm, – adăugă bătrînu.

– Sigur că om cîștiga, așe că putem mere în judecată.
– No-atunci sănătate bună, io nu mă dau la leje.
– Apu dîrce, Zsiga bácsi?
– D-aceie, dom' avocat, că io ț-am povestit întîmplare așe cum vecinu mneu u-o pățit cu mine!

Strigături dîn Chitighaz

Cîte mîndre am avut,
să le-adun ar face-on țirg;
cite-or fost și le-am lăsat,
să le-adun ar face-on sat.

Mămăligă cu unsoare
tata umblă să mă-nsoare,
numa mama nu mă lasă
să-i aduc pă dracu-n casă.

Frunză verde dă bujor,
după mîndra stau să mor;
pîntru una care-ț place,
meri la dracu, n-ai ce face.

Cui îi pare rău pă noi,
crească-i coarne ca la boi!
Cui îi pare rău pă mine,
crească-i coadă ca la cîne!

Uoarbe înțâlepte

● Fim cu mai mare băgare dă samă la ieșire, dicit la o intrare frumoasă.

● „Nu” și „da” îs uoarbe scurte care cer o cumpăneală lungă.

● Cile mai periculoasă fiare trăiesc în cile mai des locuite locuri.

● Omu înțâlept să trăiască cum poate, nu cum i-ar dori sufletu.

● Nănorocire purtată sîngur îi dă doauă uări mai gre.
(După Gracian)

● Dacă am fi fără nici o zmintă, nu ne-am afla plăcere în zmintă altora.

● Omu niciodată nu-i tumna așe dă fericit, uă năfericit după cum să crede.

● Macar cite lucruri bune spun dă noi, cu asta nu spun nimic nou.

● Năvinovăție niciodată n-are atîța părtași ca vinovăție.
(După La Rochefoucauld)

Am citit că...

Mie, ș-amu la bătrînețe, în plac poveștile, zicalele, cîntecule, întîmplările vesele și tâte ce le-am auzit și le-am învățat în pruncie dă la părinț, bunici, frați mai bătrîni uă dă la hortacii dă vrîsta me. D-aceie, cînd la televizor arată povești pîntru cii mici, deseuări mă așez și io lîngă careva dîntră nepotașii mnei, apu așe ne-nveselim împreună. Asta și d-aceie o fac, că multe dîn poveștile văzute le cunosc și io încă dîn pruncie me, apu cînd îmi vine rîndu să le povestesc la ai mnei citeceva, mi-i mai ușor să le învăț oleacă pă cile văzute și auzite, nu treabă să-m bat capu că ce și cum s-o-nîmplat în poveștile țesute dă înaintașii mnei. Ba și mai mult: cînd le făgădesc la micii noști că dăsară le-oi povesti o poveste mîndră dacă s-or purta bine, dă multe uări mai și citesc dîn cărțile lor dă povești. Da' tădauna-s cu mare băgare dă samă să le plămuiesc în așe fel, ca la urmă să mai putem rîde una bună înainte dă dormit. Că-i tare fontoș ca pruncașii să adoarmă cu gînduri bune și cu voie bună.

No-amu, tâte aște vi le-am amintit numa d-aceie ca să pot să-m spun părere cît dă pă-nțales în legătură cu ce-am citit mai dăunaz înt-on uișag unguresc. Înt-on loc citesc io aci cum că, după părere unor doctori vestiți, risu și veselie îs tare bune leacuri pîntru multe boli. N-am înțales io tâte pricinile lucrului aista,

da' cile mai întereasnte le-am priceput, și pîntră aște că o glumă bine reușită poate fi dă mai mare folos la cite-o boală, dicit cile mai bune leacuri doctorești.

Am pus io apoi uișagu la o parte, și m-am gîndit mai dăparte la cile citite. Așe am ajuns io dîn nou la cile auzite și învățate în pruncie me. Pîntră aște m-am adus aminte și d-o zicală pă care o spunem cînd cineva ave ceva bai și să dăde la plîns. Noi atunci, ca să-l mîngîiem oleacă, îi cîntam în cor: „Rîs cu plîns, / balegă dă mînz, / mînzul mere tăt' cîcînd, / ..... mere tăt' mîncînd.” Adecă îl numem pă nume pă cel ce plînje, care, dă cile mai multe uări, să astîmpăra dîn plîns și să dăde la rîs cu noi laolaltă. N-aș pute spune că zicala asta îi dă tătă frumusețe, da' că o-avut urmare dorită, asta-i sigur: baiu pruncului o trecut ca și cum l-am fi luat cu brînca.

No-amu s-ar pute pune întrebare că cum vin una la alta cile citite și cile învățate în pruncie? Nu-i greu dă gîcit: bătrîni noști or învățat dă la moșii lor cum că la unele baiuri leacu cel mai leznă-i o glumă bună, on rîs dîn suflet, o întîmplare veselă ș-așe mai dăparte. Apu dacă așe stau treburile, io am încă o întrebare: uare ce or dăscoperit doctorii vestiți, dăspră care am citit io în uișag? Nu-i așe că nimic nou? No, io pă doctorii aște i-aș trimete la sate să mai învețe citeceva și dă la bătrîni noști...

Vă dorește sănătate și numa bine:

Ion Podaru
pensionar

Ana Blandiana

OCTOMBRIE

Dacă aş spune că octombrie este cea mai tandră dintre lunile anului, aş exprima încă foarte puțin din încălcătura de lumină blândă pe care miezul acesta de anotimp o răstoarnă, moale ca pe un car cu fin de raze, asupra lumii. Pentru că octombrie nu este pur și simplu toamna sau o parte a toamnei, este chiar miezul ei, la care nu se ajunge decât dezghiocînd cu răbdare coaja tare și pielea amară a zilelor de dinainte și de după ea, a ploilor subțiri și ascuțite ca niște pumnale, a nopților căzute mai devreme și ridicate mai târziu, a încheierii.

După ce, mirosind a flori și a transpirație, obosită de sine însăși și grea de fructe și presimțiri, vara adoarme dezgolită impudic pe cearșafurile umede ale lui septembrie – care, ca și cînd ar vrea să se desolidarizeze cît mai repede de ea, își cheamă în ajutor diminețile cețoase și serile reci, frigul și umezeala, vîntul și întunericul, strigînd că totul s-a terminat, că a venit toamna și se apropie sfîrșitul – lumea se goleşte deodată și se face mai mare, ținîndu-și respirația și așteptînd. Pentru că, deși cu toții am înțeles că vara se terminase, deși acceptasem cu toții apropierea sfîrșitului, nu puteam admite că el să apară așa – brutal și lipsit de înțelepciune, pripit și fără nici un ritual. Octombrie este ritualul blînd, de care aveam nevoie, al acceptării unui sfîrșit, octombrie este ceremonia dulce, care ne lipsea, asumării unei încheieri. Ceva trebuia să se mai întîmple, trebuia să mai vină ceva. Și atunci vine octombrie. Ceea ce părea a fi greu de suportat se dovedește plăcut, ceea ce producea oroare devine aproape senzual, ceea ce părea crud și străin se descoperă a fi adînc cunoscut și plin de compasiune. Pentru prima oară în an goana deșucheată a minutelor, și orelor, și zilelor, și săptămînilor se încetinește și capătă înțeles, clipele se încarcă de propria lor greutate și se rotesc ușor picurînd, conștiente fiecare de unicitatea ei, în neant. Pentru prima oară în an nu mă grăbesc și nu-mi pare rău de timpul care trece, simpla lui trecere în frumusețe și moarte fiindu-mi deplin suficientă. Pentru că fiecare clipă este nu numai frumoasă, ci și, poate, ultima frumoasă. Lumina mustește gata să picure lipicioasă și pătînd ca o zeamă de fruct, frunzele țes draperii colorate pe cer și troiene calde, murmurătoare în iarbă. Totul este atît de perfect, atît de împăcat cu sine, încît atunci cînd încep ploile, intră și ele în ordinea logică, fără cusur a universului, nu sînt decît prețul pe care trebuie să-l plătim cinstit pentru pacea și bucuria trăită.

Șt. O. Iosif

Toamnă

Te uită, frunza pică irosită,
Și vîntul geme prohodind departe!
Puțină vreme încă ne desparte
De iarna tristă, prea curînd sosită!...

Ca un palat pustiu, cu geamuri sparte,
Pădurea noastră tace părăsită:
Eu singur cînt cu vocea obosită
Și trec prin încăperile-i deșarte...

S-au dus privighetoriale măiestre,
Pustiu e cuibul blîndeii turturele...
Ah, unde-i șuierul mierliței sure!

Pierdut din stolul mîndrei lor orchestre,
Ce trist răsună cînturile mele
În liniștea adîncă din pădure...

Octavian Goga

Toamna

*Văl de brumă argintie
Mi-a împodobit grădina,
Firelor de lămîiță
Li se uscă rădăcina.*

*Peste creștet de dumbravă
Norii suri își poartă plumbul,
Cu podoaba zdrențuită
Tremură pe cîmp porumbul.*

*Și cum de la miazănoapte
Vine vîntul fără milă,
De pe vîrful șurii noastre
Smulge-n zbor câte-o șindrîlă.*

*De vișonița păgîină
Se-ndoiesc nucii, bătrînii,
Plînge-un pui de ciocîrlie
Sus pe cumpăna fîntînii.*

*Îl ascult și simt subt gene
Cum o lacrimă-mi învie:
Ni se-aseamănă povestea,
Pui golaș de ciocîrlie.*

Vasile Voiculescu

Toamna

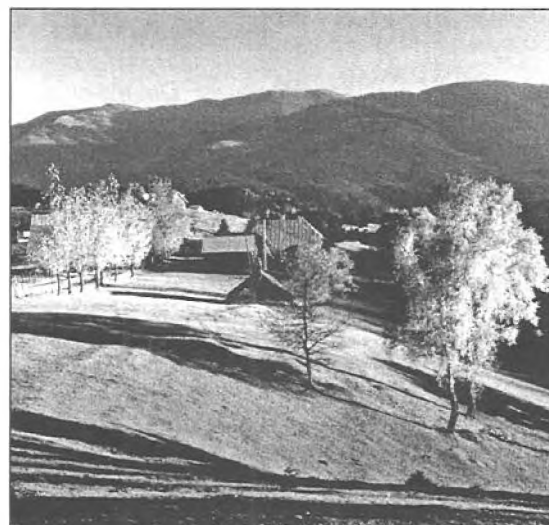
Jos, pe tărîmul unde cad vorbele ucise
Și unde-abia străbate doar gîndul dus ca vîntul,
Azi, cotropit de umbra ce-i zvîrle-ntreg pămîntul,
Stă raiul amintirii cu porțile deschise.

Grădinile-amintirii se scutură de roade
Și pajiștile-amare îngălbenesc de poame,
Uitarea își trimite arar, cînd li-este foame,
Furnicile ei negre și viespele-i iscoade.

Miroase pretutindeni a mucigai și-a miere.
O fructă ciugulită de pasărea durerii
Mai spînzură scheletic de vreascul ros al Verii:
Din hîrca ei sămînța rînjește în tăcere.

Aluneci ici pe cămuri de fructe-nșîngerate,
Dar nu le vezi din iarbă ce le-a cuprins, dospite,
Ici calci pe pulpa dulce a poamelor strivite...
Și duci pe tălpi mireasmă de amintiri uitate.

Din tot ce-a fost grădina pierdut-acum în zare
Plîngi crengile uscate ce le-a surpat furtuna.
Și-n toamna ta săracă, plecînd, nu iei nici una
Din roadele-amintirii mușcate de uitare.

Nucul
(fragment)

Toamna, cînd începeau
Să se scuture frunzele,
Nucul devenea trist.
Îl părea rău după frunze.
Îi părea rău că o să rămînă
Toată iarna singur, fără mine.
Vreme lungă cît un veac
Stătea îndurînd frig,
Suna din crengi
Să și le încălzească
Și păzea casa noastră
De toate primejdiile.

(Ion Druță)

Românii de la „capătul pământului”

Interviu cu Călin Roșu din Auckland, Noua Zeelandă

La cea de-a X-a ediție a seminarului internațional „Limba română – mijloc de informare și comunicare radiofonică”, organizat în perioada 16-23 septembrie a.c. la București, Suceava și Cernăuți, a participat pentru prima dată și un reprezentant al unui post de radio din Noua Zeelandă.

– Sînt Călin Roșu și în primul rînd aș dori să vă mulțumesc pentru șansa de a acorda acest interviu și pentru interesul pe care îl arătați pentru un reprezentant venit de peste mări și țări, al unei comunități de la capătul pământului, așa cum le place multora să spună, mai precis din Auckland, Noua Zeelandă.

face pentru prima dată înconjurul lumii.

☐ *Să revenim la țara ta, Noua Zeelandă.*

– În Noua Zeelandă vorbesc de Auckland, avem o comunitate. Distanțele acolo sînt mari, comparativ cu cele din Australia, cu toate că Noua Zeelandă este o insulă mai mică în comparație cu continentul aus-

neapărat membru al asociației. Iama este puțin mai greu, atunci se pune problema închirierii unui loc, unde să ne putem desfășura activitățile. Bineînțeles de cele mai multe ori se fac grătare, mici și alte mâncăruri tradiționale românești.

☐ *Cum e iarna în Noua Zeelandă?*

– Iarna este ploioasă și destul de rece. Este un frig din acela care îți intră pînă la oase. Putem vorbi despre cinci grade, rar două grade, oricum pozitiv, în timpul nopții. Dimineța și în timpul zilei zece, cinci-sprezece... dar încă o dată vă spun este destul de frig, ceea ce unor ascultători li se pare, poate, ciudat.

☐ *Tu reprezinți un post de radio din Noua Zeelandă...*

– Reprezintă postul de radio Planet FM, în care am început să transmitem, din păcate pentru început doar jumătate de oră la fi-

ecare două săptămîni, dar ne propunem să mărim acest spațiu, să îl facem o oră sau săptămînal. Postul funcționează de aproape nouă luni.

☐ *Cum sînt emisiunile voastre?*

– Emisiunile, fiind atît de mici, nu sînt de o amploare extraordinară și de foarte mult detaliu. Sînt știri din comunitate, știri din țară, însă mai mult cele de sport, fiindcă majoritatea sînt fie economice, fie politice, și bineînțeles că, fiind apolitici, nu ne interesează asemenea lucruri... și muzică. Totul este muzică și umor, totul trebuie să fie neapărat în limba română.

☐ *Deci și muzica...*

– Da, și muzica. Avem o grămadă de CD-uri și șansa de a veni aici o vom folosi și vom încerca să facem o colecție.

☐ *Sîntem în Bucovina, am vizitat ieri cele mai renumite mănăstiri din România. Ce impresii ai avut?*

– Sînt extraordinar de impresionat. Eu nu am mai fost niciodată în această parte a țării. Mi s-a spus de atîta timp de mănăstiri. Am plecat din țară la o vîrstă nu prea mică, deci aș fi avut posibilitatea să le vizitez. Sînt uluit și bineînțeles că nu se poate compara cu ceea ce am știut. Am obținut o grăma-

dă de informații pe care le voi utiliza. Impresiile pe care le-am avut, văzînd de aproape toate aceste edificii, sînt copleșitoare.

☐ *Am observat că ai studiat cu mare atenție o icoană de la Mănăstirea Sucevița. Ce înseamnă religia pentru tine?*

– Fiind crescut îndeosebi de bunici, pot spune că am fost crescut absolut într-un spirit religios, iar credința a stat cu mine de

© TOURISM AUCKLAND

☐ *Cîți kilometri ne despart?*

– Greu aș putea să vă spun. Peste zece mii bineînțeles, douăzeci de mii, cred. Deci o grămadă, nici nu mai are rost să-i mai numărăm. Este probabil cît se poate de departe de continentul european și în drumul meu spre România, din păcate la șase ani de la precedenta mea vacanță, am trecut prin America, unde m-au prins acele evenimente și am întîrziat trei zile. Iar acum mă voi duce pe partea cealaltă, prin Asia, deci voi

tralian. Auckland este orașul cel mai mare, la nord de capitala Wellington, la aproximativ o mie de kilometri. Deci, dacă vă uitați pe hartă, cele două orașe s-ar putea zice că sînt destul de aproape, însă la scara aceea înseamnă mai mult de o mie de kilometri. În Auckland trăiesc între 350-400 de locuitori români sau de origine română. Cînd spun aceasta, mă refer la cei care vorbesc acasă fluent, aproape zi de zi, limba română. Sîntem într-o asociație, majoritatea sînt membri ai unei asociații apolitice, care îi strînge pe acești oameni dornici să aibă șansa de a se reuni cu toți ceilalți. Asociația se numește Doina.

☐ *În ce constă activitatea acestei asociații?*

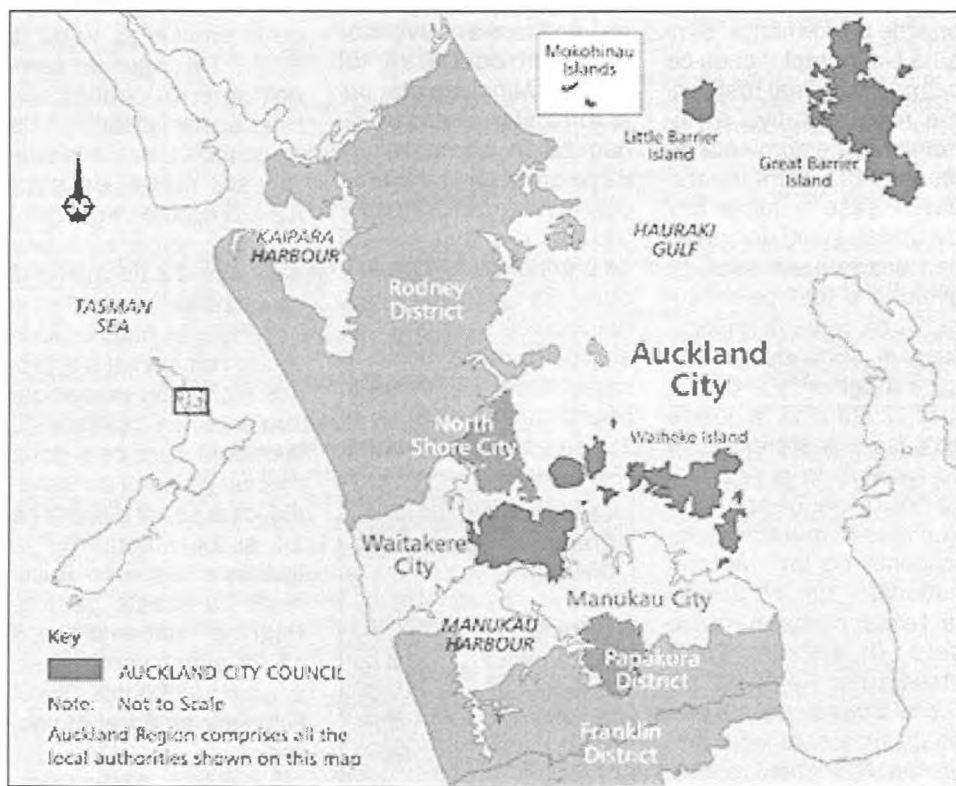
– Fiind o asociație nouă, ne-am propus pentru început să avem reuniuni lunare, în ultima duminică a fiecărei luni. Atunci se face un fel de club al participanților. Bineînțeles că nu fiecare trebuie să fie

la început. Chiar dacă nu mă manifest – nu pot spune că mă duc regulat la biserică –, după părerea mea credința se ține în suflet, este ceea ce simți și ceea ce crezi. Eu cred că nu trebuie neapărat să vorbești sau să te exteriorizezi pentru a fi un om credincios.

Iulia Kaupert

© TOURISM AUCKLAND

Fotbal

România-Georgia 1-1

Italia-Ungaria 1-0

Motorul naționalei române n-a prins viteza potrivită

„Echipa națională scîrție cînd scheletul ei e făcut pe jucători din campionatul intern.”

Afirmația din subtitlu provine din ziarul ProSport și poate chiar și selecționerul, *Gheorghe Hagi* îi dă dreptate gazetarului, *Emanuel Terzian*, care descria în acest fel evoluția chinuită a tricolorilor în fața unor gruzini care, se pare că, în cursul acestor preliminarii, au prins tot mai mult din ceea ce se numește fotbal internațional de performanță. Sîmbătă s-a întîmplat ceea ce de mult nu a mai fost, prima reprezentativă a României să fie dominată de jucători din campionatul intern, șase la număr dintre titulari și alți doi intrați pe parcursul meciului. Și evoluția a fost pe măsură. După ce pe la mijlocul reprizei secunde gruzinii au marcat un gol dintr-o fază jucată pînă la poarta goală, s-a materializat și pe tabelul de marcaj superioritatea oaspeților, mai ales în materie de inteligență de joc. Motorul naționalei române scîrția la toate componentele sale. În apărare lipsa stranieților l-a făcut pe *Gică Popescu* să nu mai poată armoniza jocul liniiei sale. În mijlocul terenu-

lui se zbătea disperat *Dorinel Munteanu*, care nu era ajutat de ceilalți mijlocași. Drept consecință, nici „buldozărul”, adică *Marius Niculae* n-a primit mingi suficiente ca să facă ceva remarcabil în linia de atac, unde *Adrian Ilie*, pînă la schimbarea sa din minutul 71, cu poftă de joc, totuși singur, încerca să spargă zidul trasat de apărarea adversă. După introducerea lui *Roșu* și *Mihalcea* atacurile românilor, s-au mai dinamizat în ultima secundă de oră chiar lipindu-i de poartă pe gruzini. Onoarea tricolorilor a fost salvată de bătrînul *Gică Popescu*, care în minutul 86, ridicîndu-se în momentul și locul potrivit, adică în careul advers, a trimis în poartă cu capul cel de al 16-lea gol al său marcat

Clasamentul final al grupei a 8-a, pentru CM 2002

1. Italia	20 p.
2. România	16 p.
3. Georgia	10 p.
4. Ungaria	8 p.
5. Lituania	2 p.

sub egida naționalei. Cu această reușită l-a salvat totodată și pe cumnatul său de un debut pe teren propriu, marcat de o înfrîngere rușinoasă.

Legat de prestația echipei României, selecționerul a declarat: „Din punctul de vedere al dăruirii nu am ce să le reproșez celor care au evoluat. Doar că trebuia să jucăm puțin mai iute, să forțăm mai mult pe margini. Nu ne-a ieșit, dar asta este. Fotbalul e făcut și din astfel de meciuri. Ne-a fost greu împotriva unui adversar care a stat foarte bine în teren. Îi remarc totuși pe cei trei jucători intrați pe parcurs (*Roșu*, *Mihalcea* și *Pancu*), care au făcut exact ce trebuia, presiunea la poarta Georgiei crescînd vizibil”.

Legat de comportamentul publicului, care nu s-a sfiit să fluiera jocul echipei, dar și să-l huiduie spre final pe *Lăcustă* aproape la fiecare atingere de balon, *Hagi* a declarat: „Nu e normal ca publicul să se manifeste în acest mod. Aici e echipa națională, nu trebuie să conteze că un jucător vine de la un club și nu de la altul.” Tot legat de comportamentul publicului *Hagi* a mai adăugat: „Ce mi-au auzit urechile în seara asta numai eu știu! Avea dreptate *Lațu Bôlôni* cînd a remarcat că în țara asta sînt 22 de milioane de antrenori”.

Totuși, în rîndul suporterilor români nu s-a produs nici un fel de panică. Toată lumea privește cu încredere spre cele două meciuri de baraj cu Slovenia, care se vor disputa pe 11 și 14 noiembrie, la Ljubljana respectiv București. La aceste partide, *Hagi* mai mult ca probabil că va putea conta și pe serviciile lui *Contra*, *Chivu*, *Filipescu* și *Viorel Moldovan*.

Ștefan Crăsta

Formula 1

Oare va fi la Suzuka Formula 1?

Din cauza războiului din Afghanistan, poate că se va amîna competiția

Ralph și Michael Schumacher

La sfîrșitul săptămîinii sezonului să nu se producă nici un accident, dar nici atentat. Cursa va fi transmisă pe micul ecran pe programul MTV 1 între orele 13.50-16.05.

La sfîrșitul săptămîinii sezonului să nu se producă nici un accident, dar nici atentat. Cursa va fi transmisă pe micul ecran pe programul MTV 1 între orele 13.50-16.05.

Lungimea turului:

5,864 km

Numărul rundelor: 51

Lungimea totală a cursei: 299,064 km

Viteza medie:

207,508 km/h.

19 nume pentru un bebeluș

Un nou-născut din Norfolk poartă numele a 19 jucători ai echipei Manchester United și al antrenorului Alex Ferguson. Numele complet al copilului este Alex Ferguson Barthez Silvestre Neville Johnsen Irwin Stam Brown May Beckham Keane Scholes Butt Veron Giggs Chadwick Cole Yorke Nistelrooy Solskjaer, în timp ce pe fratele lui mai mare îl cheamă Trafford Matt Busby. „Este fiul meu și îl pot numi cum doresc. Este dificil de explicat, pentru mine este o pasiune”, a spus tatăl bebelușului.

Ultimele rezultate ale echipelor de fotbal

Campionat național divizia II.	
Kazincbarcika-Giula	3-1
Campionat național divizia III.	
Rakamaz-Leta Mare	0-0
Campionat județean divizia I.	
Vészto-Micherechi	1-1
Bătania-Mezőberény	1-1
Campionat județean divizia II.	
Ciorvaș-Chitighaz	0-2
Aletea-Kaszaper	2-2
Campionat județean divizia III.	
Leucușhaz-Nagybánhegyes	5-0
Dombegyház-Aletea II.	2-0

Următoarele meciuri de fotbal

13 octombrie (sîmbătă)	
Füzesgyarmati SK-Bătania TK	15.00
Dobozi SE-Aletea SE	15.00
14 octombrie (duminică)	
Baktalórántházi SE-Giula Termal	15.00
Micherechi SE-Mezőhegyesi SE	15.00
Chitighaz SE-Békésszentandrás HSE	15.00
Leta Mare-Mád	14.30
Gerendás-Leucușhaz	15.00
Aletea II-Csabacsüd	15.00

Țara fagilor – Bucovina

Jurnal de călătorie

„Ne bucurăm de o mană cerească dată de Dumnezeu: avem liniște, avem acest minunat monument

nalului în folclorul românesc, într-o poezie a sa își pune întrebarea: „Ce înseamnă liniștea?”

istoric Voroneț, care pentru noi este o mare mană dumnezeiască, că dealtfel nu ne-ar căuta, nu ne-ar vedea nimeni – ne-a mărturisit Gheorghe, verișorul cunoscutului actor Florin Piersic, patronul unui complex agroturistic.

Cunoscuta solistă de muzică populară Sofia Vicoceanca, reprezentanta cea mai cunoscută a spiritualității bucovinene, simbolul autenticului și origi-

*Liniștea? – s-auzi zburînd
Fulgii din înalt căzînd,
Peste dealuri fremătînd,
Covor moale așternînd.*

*Liniștea? – Înseamnă-n zori,
Cînd pică roua pe flori,
S-auzi fluturii în zbor,
Pe cer – goana norilor.*

*Liniștea? – Să porți în tine
Soare și-o lumină-anume,
Chiar de-i ceru-nmourat,
Sufletu-i înseninat.*

Pictorii mănăstirilor din Bucovina – și cei ai Voronețului – au fost buni cunoscători ai tainelor naturii. Au fost în stare să extragă din plante anumite esențe sau din minerale diferiți pigmenți, pe care să-i transforme, preparînd aceste culori, care să reziste capriciilor vremii timp de 450 de ani... Picturile reprezintă, în primul rînd, învățăturii creștinești înfățișate în imagini pe înțelesul tuturor. Un preot catolic de la Universitatea din Köln scria într-o carte despre aceste picturi cum că: „ele sînt ca o membrană transparentă prin care putem să vedem ce se întîmplă în interiorul unei biserici, în tainele liturghiei” – am aflat de la mamea Gabriela Flaton de la Mănăstirea Voroneț.

***

La Stupca s-a stins din viață în 1883, la numai 30 de ani, Ciprian Porumbescu, compozitorul Rapsodiei Române. Deși era îndrăgostit de Berta Gordon, fiica pastorului evanghelic din Ilișești, la scrisoarea lui de cerere în căsătorie – adresată mamei lui Berta – i se răspunde voalat: „nu putem să ne căsătorim fata cu fiul unui preot ortodox.” O sută și ceva de compoziții pentru vioară cu versuri dintre cele mai frumoase îi sînt dedicate Bertei. În anii studenției – la Viena – compune cîntece studențești, printre care și cunoscutul imn al studenților „Gaudeamus igitur”. Bolnav de tuberculoză, este trimis la tratament în Italia,

dar de acolo fugi: „Italia cu toate frumusețile ei nu face cît o ceapă degerată, dacă nu se vede colo peste gard Stupca.” La intrarea în fosta bucătărie a casei de la Stupca se poate citi: „Eram legat cu ațita duișie și dragoste de patria mea, de casa mea părintească, încît îmi cădea totdeauna greu să mă îndepărtez de ea chiar și pentru scurtă vreme. Că această patrie, această casă părintească, adică apropierea de cei dragi mi-a devenit tot mai scumpă, se înțelege de la sine...”

***

„...Una e să privești un cîmp de flori cu același soi de flori și alta cu nenumărate soiuri, culori și forme de flori. Și Ortodoxia de aceea cultivă naționalul, dar niciodată nu este împotriva celuiilalt, nici împotriva altei religii. Nici un popor n-a fost mai ospitalier ca poporul român. Nici un popor n-a fost mai deschis. Aici, de exemplu, politicienii ne-nvrăjesc astăzi. Aici, în Bucovina, nu cunoaștem aceste neînțelegeri. Sînt diferite etnii, sînt diferite religii. Mai ales catolici. Cînd eram aici, la Putna, într-un an mă duceam cu ajutorul într-o ju-

mătate de sat, în celălalt an în cealaltă jumătate de sat. Și cunosc foarte bine poporul de aici. Eram familii mixte. Primeau la Crăciun și de Bobotează și pe preotul catolic, și pe preotul ortodox, și invers – ne-a mărturisit Prea Sfințitul Episcop Pimen, la Mănăstirea Putna.

***

Călătorul, care a petrecut cîteva zile în Bucovina – unde aurul verde, pădurile, ocupă peste 50% din suprafață – s-a putut convinge că și omul, dar și natura au legi comune, legi pe baza cărora pot trăi liniștit, împreună.

Petru Cîmpian, călător (participant la Seminarul internațional „Limba română – Mijloc de comunicare și informare radiofonică)

FOAIA
românească
12 OCTOMBRIE 2001
www.foaia.hu

Săptămînal al românilor din Ungaria. Editat de Editura de presă și cărți „NOI”. Director: Eva Iova. Colectiv redacțional: Edđa Illyés, Ștefan Oroian, Rita Ruja. Tehnoredactare computerizată: Kovács Sándor. Editura și redacția: 5700 Giula, str. Dózsa Gy. nr. 8., Pf. 95. Telefon: (66) 463-152, 361-789 Fax: (66) 463-152, E-mail: foaia@matavnet.hu, foaia@freemail.hu Editor responsabil: Dr. Ioan Ciotea, președinte, Uniunea Culturală a Românilor din Ungaria, 5700 Giula, str. Dózsa Gy. nr. 8. Tiparul: Mozi Nyomda Bt. 5600 Békéscsaba, Luther u. 5/B Director: Garai György. Index: 25291. ISSN 1418-8341. Abonamente la Foaia românească în județele Bács-Kiskun, Bichiș și Csongrad se efectuează la oficiile poștale, iar în celelalte județe la adresa redacției atît personal, cît și prin cec poștal. Abonamentele în anul 2001: 3 luni 520 forinți; 6 luni 1040 forinți; 1 an 2080 forinți. A hetilap megjelenését a „Magyarországi Nemzeti és Etnikai Kisebbségéért” Közalapítvány biztosítja. Apariția săptămînalului este asigurată de Fundația Publică „Pentru Minoritățile Naționale și Etnice din Ungaria”.